

КИТАБЫМНЫ ОГРЕНЕМ

КИТАБИМНЫ ОГРЕНЕМ

**Тюркие Диянет Ишлери Идаресининь
неширлери : 641
Балалар ичюн китаплар: 163**

Къырым мусульманлары Диний идаресининь
неширлери: 15
Балалар ичюн китаплар: 3

КИТАБЫМНЫ ОГРЕНЕМ

Язгъан
Осман Озьбагъче

Терджиман
Зера Бекирова

Мухаррир
Закир Къуртнезир

Рессам
Дагъыстан Четинкбая

Мусаххих
Энвер Къуртумеров

Редакте
Сейид Ибрахимов

Нешир ичюн месуль
Д-р Умер Менекше

Графика
Нургуль Молдалиева

Джылтнынъ сонъки саифесинде
Сезаи Къаракъочнынъ *Сютун* китабындан

Биринджи нешир, 2008

2008-06-Y-0003- 641
ISBN 975-19-3791-4

Баскъы
Yenigün Matbaacılık
(0312) 384 61 83

Истемек ичюн адрес:
Акъмесджит шеэри, Курчатов сокъагъы, 4-нджи эв.
Телефон/факс: 8 (0695) 27-43-53

**© Тюркие Диянет ишлери ве
Къырым мусульманлары Диний
идарелери неширят блоуклери**

Адрес:
Eskişehir yolu 9. km. Çankaya / Ankara
Tel. : 0 (312) 295 72 94
Faks : 0 (312) 284 72 88
www.diyagnet.gov.tr
diniyayinlar@diyanet.gov.tr

ТАКЪДИМ

Мерабангъыз балалар!

Юдже Аллаһнынъ бизлерни бахт, саадет ве догъру ёлгъа ириштирмек ичюн севилми Пейгъамберимизге эндирген китабымыз Къур'ан-ы Керимни окъуп анъламакъ эпимизнинъ биринджи неветтеки вазифемиздир. Онынъ къутлу даветини эшитмели ве оны анъламалымыз.

Къур'ан-ы Керимни етерли дереджеде танымадан, оны анъламамыз къыйын олур. Элингиздеки китапта Къур'ан-ы Керимнинъ насыл бир китап, ичинде нелер олгъаныны, инсанларны ве топлумларны насыл деньиштиргенини, дюнья ве ахирет аятына туткъан ышыгъыны, пейгъамберлернинъ нумюне курешлерини сизлерге анълатмагъа тырыштыкъ.

Къур'ан-ы Керим бизге башта Яратыджымызны таныта. Онынъ алемни, бутюн барлыкъны ве инсанны насыл яраткъаныны анълата. Раббимизге насыл дуа ве ибадет этеджегимизни огрете. Бизге эйилик ве гузелликлерни косьтергени киби, ярамай арекетлерден ве чиркин адетлерден де узакъ турмамызны огютлей. О, бизге озомизни таныта. Аилемиз, джемаатымыз, бутюн инсаниет ве дигер варлыкълар огюндеки вазифелеримизни бильдире.

Китабымызгъа инансакъ, эмирлерине бойсунсакъ, пек бахытлы олурмыз.

Раббимиз бизни пек севе. Бизни севгени ичюн, азрети Мухаммед (с.а.в.)ни бизге ёл косьтериджи оларакъ ёллады. Онъа мубарек китабымызны огретти. О, исе огренгенлеринен биз иле пайлашты. Бизге ве инсаниетке къуртулыш ёлуны косьтерди.

Раббимизни пек сеvemиз. О, бизни севмеге огретти. Кяинатны ве ичиндекилерни биз ичюн яратты. Бизге омюр берди, сагълыкъ ве бахт багъышлады.

Раббимиз яраткъан эр шейни: инсанларны, айванларны ве табиятны сеvemиз. Олар ичюн месулиет ташыгъанымызны билемиз. Элимизден кельгени къадар вазифелеримизни эда этмеге тырышамыз.

Севимли балалар!

Китабымыз Къур'ан-ы Керимни окъуп анъламамыз ичюн сизге такъдим эткен бу китабымызны бегенирсиз, деп умот этемиз. Сизге мубарек Китабымызны танытмагъа ве онынъ гузелликлерини анълатмагъа тырыштыкъ.

Гузель китабымызны окъуйыкъ ве олдукъча гузеллешейик. Берабер гузель бир дюнья къурайыкъ.

Сиз бизим келеджегимизсиниз, биз сизлерни пек сеvemиз.

ТЮРКИЕ ДИЯНЕТ ИШЛЕРИ ИДАРЕСИ

КИТАБИМНЫ ОГРЕНЕМ

ТЮРКИЕ ДИЯНЕТ ИШЛЕРИ ИДАРЕСИНИНЪ НЕШИРЛЕРИ

АНКЪАРА
2008

Мундеридже

I БОЛЮК

ЭНЪ УСТЮН ВАРЛЫКЪ

- Бекленильген мусафир 9
- Кунеш эр саба биз ичюн догъа 10
- Дюнъя аяты – бир ёлджулыкътыр 11
- Эр шей бизге эманет 12
- Дин бахытлылыкъ ёлудыр 13
- Азрети Адемден Азрети Мухаммедге 14
- Мукъаддес китаплар 15
- Къур’ан-ы Керим 16

ОКЪУЙЫКЪ: БАЛКЪУРТ ОЗЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН СУРЕНИ АНЪЛАТА 18

II БОЛЮК

КИТАБЫМЫЗНЫ ТАНИЙЫКЪ

- Бир мелек кельди ве онъа «Окъу!», деди 21
- Китабымызнынъ гузель адлары бар 21
- Чечек-чечек аетлер бирер-бирер кельдилер 22
- Эр ишнинъ башы «Бисмилля» 24
- Сурелернинъ адлары 24
- Къур’ан-ы Керимден сурелер 25
- Джюзьлер бол-бол гузель юзлер 26
- Сёз учар, язы къалыр 26
- Къур’ан бульбуллери: афызлар 28
- Хатим: Къур’ан-ы Керимни баштан сонъуна къадар окъумакъ 29
- Хат Истанбул хаттат Истанбул 29
- Къур’ан-ы Керимни гузель окъумакъ 30
- Эеджанландыргъан китап 31
- Къур’ан-ы Керим догъру сёзлер ачыкъ-ачыкъ 31
- О, инсанларны айдынлыккъа чыкъаргъан китаптыр 32

ОКЪУЙЫКЪ: КЪАРЫНДЖА ОЗЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН СУРЕНИ АНЪЛАТА 34

III БОЛЮК

КЪУР'АН-Ы КЕРИМДЕ НЕЛЕР БАР?

- Къур'ан-ы Керимнинъ баш мевзулары 39
- Къур'ан-ы Керим бизге иман эсасларыны анълата 41
- Къур'ан-ы Керим бизге ибадетлерни огрете 42
- Къур'ан-ы Керим бизге дуа этмекни огрете 43
- Къур'ан-ы Керим бизге ахлякълы олмакъны огрете 44
- Къур'ан-ы Керим бизге элялны ве арамны, эйиликни
ве яманлыкъны, догъруны ве янълышны огрете 45
- Къур'ан-ы Керим аиле аятына эмиет бере 46
- Къур'ан-ы Керим бизге севмекни огрете 46
- Къур'ан-ы Керимден балаларгъа огютлер 51

ОКЪУЙЫКЪ: ОРЮМЧЕК ОЗИЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН СУРЕНИ АНЪЛАТА 53

IV БОЛЮК

КЪЫССАЛАРДАН ИССЕМИЗГЕ ТЮШКЕНИ

- Ильк инсан, ильк пейгъамбер 57
- Нухнынъ гемиси 62
- Атеште гуль багъчасы 64
- Гузеллер гузели Юсуф 70
- Сувда бир бала: азрети Муса 73
- Демир устасы бир пейгъамбер: азрети Дауд 77
- Къушларнен лаф эткен пейгъамбер: азрети Сулейман 77
- Бир бала лаф эте: Меръемнинъ огълу Иса 78
- Къур'ан-ы Керим: вахий медениети 80

БИРИНДЖИ БОЛЮК

ЭНЪ УСТЮН ВАРЛЫКЪ - ИНСАН

Бекленильген мусафир

Дюньямыз, пек узун бир джерьяндан кечерек, бекленильген мусафир ичюн азырланды.

Кунеш этрафындаки орбитагъа ерлештирильди. Эм озь этрафында, эм кунеш этрафында дёне.

Озь чевресиндеки ве кунеш чевресиндеки дёнюв сур'аты там мусафирлерининъ яшамасыны темин этеджек ольчюуде эди. Озь этрафында дёнмеси гедже ве куньдюзнинъ, кунешнинъ этрафында дёнмеси исе, мевсимлернинъ деньишмесини теминлей эди.

Кунешке нисбетен узакълыгъы да ольчюли эди. Эгер пек якъын олса, узериндеки эр шей янып, куль олур эди. Лякин, пек узакъ олса, аксине эр шей бузлар эди.

Тыштан келе биледжек эр тюрлю телюкеге къаршы къорчаланмасыны теминлеген бир атмосферанен сарылды.

Бекленильген мусафирнинъ омюр кечиредждек къонагъы олмакъ узьре яратылды.

*Керчектен, биз
инсанны энъ гузель
бичимде яраттыкъ.*

(Тин суреси, 4-нджи ает)

*Биз инсангъа шах
дамарындан даа
якъынмыз.*

(Къаф суреси, 16-нджи ает)

*Къайда олсангыз
олунгыз, Аллах сиз
иле берабердир.*

(Хадид суреси, 4-нджи ает)

*Шубесиз,
 коклернинъ
 ве ернинъ
 яратылышында,
 гедженен
 кунъдюзнинъ бир-
 бирининъ пешинден
 келювинде,
 инсанларгъа файда
 береджек шейлернен
 юклю оларакъ
 денъизде ялдап
 юрьген гемилерде,
 Аллаһнынъ коктен
 эндиререк, джансыз
 топракъны
 джанландыргъан
 сувда, ер
 юзюне чешит
 джанлыларны
 яювында,
 рузгярларны ве ер
 иле кок арасында
 эмирге азыр тургъан
 бутлутларны
 арекетлендирию-
 винде, тюшонген
 бир топлум ичюн,
 бир чокъ деллелер
 бардыр.*

(Бакъара суреси, 164-нджи ает)

Ойле бир гузель шекильде донатылды ки, буларны сайып етиштирмеге Аллаһтан гъайры кимсенинъ кучю етмез эди.

Келеджек мусафирнинъ ихтияджларыны къанаатленди-реджек эр шей энъ индже джеэтлирине къадар тюшюнилип, ич бир эксикликке ёл къалмады.

Эр шей азыр алгъа кельген сонъ, ниает бекленильген анъ де келип етти.

Бекленильген мусафир яратылды ве бу гузель эвге энди-рильди.

О, тышкъы къыяфетинен пек дюльбер эди.

Дигер джанлылардан фаркъ эте эди

Акылы ве ирадеси бар эди. Дуйгъу саиби, тюшонмеге, къонушмагъа биле эди.

Яратыджы бу мусафирге пек буюк эмиет берген эди. Чюн-ки, оны пек севе эди.

Кунеш эр саба биз ичюн догъа

Кяинатнынъ екяне яратыджысы бар. О, да Аллаһтыр. Аллаһ бар эди, башкъа ич бир шей ёкъ эди. Аллаһ кяинатны, сейярелерни, йылдызларны, ай ве кунешни яратты. Эр шейге аят берди.

Аллаһ дюньяны биз ичюн яратты. Оны дагълар, тюземлик-лер, денъизлер ве ирмакъларнен донатты. Рузгярны, топракъны, сувны ве аваны яратты. Ышыкъны, ренкни ве сесни яратты. Бутюн джанлыларны: айванлар, къушлар, боджеклер ве чечеклерни биз ичюн яратты. Орманда чешит-чешит мейвалы ве мейвасыз тереклерни яратты. Чешит тюслернен ачкъан чечеклерни яратты. Ем-ешиль сармашыкъларны яратты. Къарынждадан фильге къадар бутюн айванларны яратты.

Кимини аякъсыз, кимини дёрт аякълы, кимини чокъ аякълы этип яратты. Къушларгъа учмакъ ичюн къанат берди. Балыкъларгъа ялдамалары ичюн ялдавучларны берди. Балкъуртларгъа бал япмакъны огретти. Дюньяда не керек олса, эписини яратты.

О, «Ол!» дегени ичюн, олды эр шей

Кунеш эр саба биз ичюн догъа. Саба да биз ичюн ачыла. Ирмакълар биз ичюн акъа, чечеклер эр баарь бизлер ичюн ача, къушлар озь тюркюлерини бизлер ичюн оте. Бутюн буларнынъ эписи биз ичюн. Аллаһ бизни пек севе. Бизни севгени ичюн бизге бу къадар чокъ дегер берген Аллаһкъа не къадар тешеккюр этсек аздыр.

Осюмликлер тюрлю-тюрлю, айванлар чешит-чешит, чечеклер ренк-а-ренк, мейвалар татлыдан-татлы. Эписининъ айрыджа бир гузеллиги, айры бир озьгюнлиги бар. Тюшонип бакъсакъ, дюньянынъ гузелликлерини къаврап алмагъа биле икътидарымыз етмейджегини ис этемиз. Дюнья пек дюльбер, инсан даа да дюльбер. Бу къадар дюльбер бир дюнья ондан да зияде дюльбер бир варлыкъкъа хызмет этмек ичюн яратылгъан. Аллаһ инсанны варлыкъларнынъ энъ гузели ве устюни оларакъ яраткъан.

Бизни ёкътан бар эткен, бизге эль-аякъ, козь-къулакъ берген, бизни бир ана ве бабадан яраткъан Аллаһкъа инанамыз. Чюнки, О, бардыр ве бирдир. Эр шейни тек башына, ич кимсенинъ ярдымына ихтиядж дуймадан, яратты. Аллаһ догъмады ве оны кимсе догъурмады. Онынъ эвлятлары ёкътыр. Бунъа ихтияджы да олмаз. Биз Аллаһнынъ барлыгъы ве бирлигини, ярдымджысы олмагъаныны ве къинатнынъ екяне яратыджысы олгъаныны Пейгъамберимизден ве Китабымыз Къур'ан-ы Керимден огренирмиз..

Дюнья аяты - бир ёлджулыкътыр

Дюньягъа кельмек - чыкъылгъан бу ёлджулыкънынъ ильк адымыдыр. Инсан омюрини адым-адым яшар. Адым-адым осер, генчлик чагъына кирер ве къартайыр. Куню келир-олер, дюньядаки омюрини битирир. Дигер джанлылардан фаркълы оларакъ, Аллаһнынъ онъа берген акъылынен омюрине ёнелиш берир. Лякин, бунен бирликте, инсан саип олгъан акъылына бакъмадан, дюньяда озь башына къалдырылмады. Инсан дюньядаки бу ёлджулыкъында ялынъыз акъылынынъ реберлигинде бахткъа иришалмаз. Онынъ бир ёл косьтериджиге ихтияджы бар. Чюнки, бу дюнья инсанлар ичюн, айны заманда, бир сынав еридир.

*Бир шей
яратмакъ истеген
вакътында
Онынъ эмири
«Ол!» деювден
ибареттир.
Аман олур.*

(Йасин суреси, 82-нджи ает)

*Аллаһнынъ
яратышында ич
бир уйгъунсызлыкъ
коралмазсынъ.*

(Мульк суреси, 3-нджи ает)

О, геджени, кунь-
дюзни, кунешни
ве айны сизинъ
хызметинъизге
берди. Йылдызлар
да Аллахнынъ
эмринен арекет
этелер. Шубесиз
ки, буларда
акъылыны
ишлеткенлер
ичюн пек чокъ
делиллер бар.

(Нахл суреси, 12-нджи ает)

Дюнья аятында догъру ёлны косътергенлер олгъаны киби, догъру ёлдан саптыргъанлар да бар. Аллахнынъ эмирлерине къаршы чыккъан шейтан инсанларны девамлы суретте алдатмагъа тырыша. Шейтан инсанларнынъ бахтлы ве раат бир шекильде яшавларына кедер этмек ичюн, олмайджакъ ийлелерге баш урар. Оларнынъ акъылларыны къарыштырып, ярамай шейлерни дюльбер этип косътере ве оларны догъру ёлдан узакълаштыраракъ, чиркин ишлер япмагъа етеклей. Бунъа къаршылыкъ Аллах инсанларны пек севгени ве оларнынъ фенолыкълардан узакъ олмаларыны истегени ичюн пейгъамберлерини ёллай. Пейгъамберлер де бахтиярлыкъ ёлу олгъан Аллахнынъ динини инсанларгъа огрете. Эгер инсанлар пейгъамберлернинъ огютлерине уйсалар, бахтлы бир шекильде яшар, шейтаннынъ дегенлерине къансалар, эм бу дюньяда, эм о бир дюнья аяты олгъан ахиретте пек мугъайырлар.

Эр шей бизге эманет

Аллах бизни ве бу гузель дюньяны бош-бошуна яратмады. Инсанларгъа бир такъым месулиет де юкледи. Эр шей: бу дюнья, джанлылар ве омюримиз бизге эманет этильди.

Аллах бизге юкленильген вазифелеримизни беджере бильмемиз ичюн акъыл, тюшюнюв ве къонушув бильгисини де берди. Даа да гузель бир дюньяда яшамакъ ичюн адалет ве мерхамет дуйгъу-сыны берди.

Дюньяда тыпкъы биз киби бир чокъ джанлы варлыкълар яшамакъта. Чайырлар, чименликлер, къушлар, боджеклер, тюрлю-тюрлю осюмликлернинъ, чешит ренкли чечеклернинъ де озь аятлары бар. Бизим аятымызгъа бенъземесе де, бир аят, джанлары да бир джандыр. Иште, бизлер джан ташыгъан ич бир варлыкъны ынджитмамакъ борджлумыз. Чюнки,

олар бизге эманеттир. Биз ичюн яратылгъан дигер джанлылардан кяинатнынъ табиий мувазанатыны бозмадан, Аллахъ койгъан ольчулерге коре къуullanырмаз.

Дин бахыт ёлудыр

Бизни энъ яхшы Раббимиз Аллахъ биле. Чюнки, О, бизим яратыджымыздыр. Биз де Оны ве Онынъ яраткъанларыны севемиз. Не япсакъ бахытлы ве нелерни япсакъ бахытсыз оладжакъымызны энъ яхшы О биле. Аллахъ дюньяда биз бахытсыз олмамызны ич истемез. Феналыкъ ве чиркинликлерден къорчаланмамыз, бахытлы ве раат яшамамыз ичюн бизге пейгъамберлерни ёллагъан. Пейгъамберлер бизлер киби бир инсандырлар. Анджакъ Аллахъ оларны инсанларнынъ арасындан сече. Оларны шахсен къорчалай, тербие эте ве етиштире. Олар эдепли, чалышкъыр, догъру сёзлю, ишанчлы ве джесюрдирлер. Бизге Аллахнынъ динини огретелер. Дин бизим бахытлы олмамызны теминлейджек аят билъгиси демектир. Инсаннынъ башта Яратыджысы иле, сонъра озю ве этрафындаки муитнен уйгъун шекильде бир омюр кечирмек ёлуны дин косьтерир.

Аллаһнынъ къатында керчек бир дин Исламдыр.

(Аал-и Имран суреси, 19-нджы ает)

Коклерде ве ерде не бар исе, Аллахкъа аиттир ве этиси Онъа боюн эгметке.

(Рум суреси, 26-нджы ает)

❁❁❁
 Аллаһ эр топлумгъа
 бир пейгъамбер
 ёллагъан.
 (Юнус суреси, 47-нджи ает)

❁❁❁
 Къур'ан-ы Керимде
 адлары анъылгъан
 пейгъамберлер:
 азрети Адем,
 азрети Идрис,
 азрети Нух,
 азрети Худ,
 азрети Салих,
 азрети Ибрахим,
 азрети Лут,
 азрети Исмаил,
 азрети Исхакъ,
 азрети Якъуб,
 азрети Юсуф,
 азрети Эййюп,
 азрети Шуайб,
 азрети Муса,
 азрети Харун,
 азрети Дауд,
 азрети Сулейман,
 азрети Ильяс,
 азрети Эльеса,
 азрети Юнус,
 азрети Зулькифль,
 азрети Зекерия,
 азрети Яхя,
 азрети Иса,
 азрети Мухаммед
 (с.а.в.)

Азрети Адемден Азрети Мухаммедге

Аллаһ инсанларгъа пейгъамбер ёллады, оларны янъгъыз быракъмады. Азрети Адем эм ильки инсан, эм ильки пейгъамбердир. Бутюн инсанларнынъ атасыдыр. Эр кес азрети Адемнинъ союндан келип чыкъкъан. Эпимиз азрети Адемнинъ эвлятларымыз. Шунунъ ичюн де инсангъа Адем огълу да дейлер. Азрети Адемден азрети Мухаммедге (с.а.в.) къадар бир чокъ пейгъамбер кельген. Бизим пейгъамберимиз Азрети Мухаммед (с.а.в.) сонъки пейгъамбердир. Аллаһ ондан сонъ пейгъамбер ёлламайджакъ.

Биз пейгъамберлернинъ эписине инанамыз. Бутюн пейгъамберлерни озъ Пейгъамберимиз киби севемиз. Чюнки, оларны да Аллаһ ёллады. Эписи инсанларгъа айны догърулыкъны анълаттылар. Оларнынъ вазифеси инсанларгъа догъру ёлны косьтермектир. Аллаһ бир олгъанына коре, инсанларгъа чешит девирлерде пейгъамберлер вастасынен эндирилген дин де бирдир. Бунунъ ичюн Аллаһтан кельген бутюн динлерге Ислям, пейгъамберлерге де Ислям пейгъамберлери деймиз.

Инсанлар тарих боюнджа озьлерине огретилген динни вакъты иле деньиштиргенлер. Аллаһ ёллагъан бир пейгъамбер яшагъан топлумына динни анълаткъан. Лякин, инсанлар о пейгъамбернинъ олюминден сонъ, Аллаһ эндирген динге кенди инанч ве тюшонджелерини къошкъанлар. Бойледже, Аллаһнынъ динини бозгъанлар. Бунунъ узерине Аллаһ инсанларны тенбиелемек ичюн янъы бир пейгъамбер ёллагъан. Пейгъамберимиз азрети Мухаммедге (с.а.в.) къадар бойле девам эткен.

Асылында Аллаһ эндирген эр бир дин айныдыр. Лякин инсанларгъа эйи ве гузель бир аят кечирмелери ичюн эндирилген диннинъ озю деньишкенинен, инсанлар акъибетке бахткъа иришалмазлар. Акъибетте инсанлар Аллаһнынъ дининден махрум олулар. Аллаһ инсанларны керчеклерден хаберсиз къалмасын дие, янъы пейгъамберлер ёллап, эйилик ве догърулыкъны девамлы хатырлаткъан.

Иште, бизим динимиз Ислям, инсанлар тарафындан бозулмагъан екаяне диндир. Чюнки бизим динимизнинъ эсаслары юдже китабымызда язылдыр. Юдже китабымыз исе бугунъге къадар ич бир денъишмесиз сакъланмакъта.

Шимди къыскадан мукъаддес китапларнен танышайыкъ.

Мукъаддес китаплар

Пейгъамберлер Аллахнен бизим арамызда къурулгъан бирер копюрдир. Эр бир пейгъамбер Аллахнынъ сёзлерини бизге еткизген бир эльчидир. Аллахнынъ пейгъамберлерине эндирген бильгилерге вахий дениле. Вахий Аллахтан кельген хабер, Аллахнынъ сёзлери демектир. Аллахнынъ сёзлери топлангъан китапкъа исе, мукъаддес китап дениле. Аллахнынъ инсанларгъа догъру ёлны косьтермеси ичюн сечкен пейгъамберлерге эндирген бильгилер топлангъан китаплардыр.

Аллах базы пейгъамберлерге китап, базыларына бир къач саифеден ибарет китапчыклар эндирген.

Бутюн дюньяда Аллахтан кельгенине инанылгъан 4 буюк китап бар. Булар - Теврат, Зебур, Инджиль ве бизим китабымыз *Къур'ан-ы Керим*. Теврат ве Зебур еудийлернинъ, Инджиль христианларнынъ, *Къур'ан-ы Керим* исе, бизим китабымыздыр. *Къур'ан-ы Керимден* эвель эндирилъген китапларгъа инангъан инсанларгъа эхли китап дениле.

Теврат

Теврат азрети Мусагъа эндирилъген ве еудийлернинъ мукъаддес китабыдыр. Белли олгъан энъ къадимий китаптыр. Еудийлик эм бир диннинъ, эм бир ыркънынъ адыдыр. Шунунъ ичюн еудийлик ялынъыз еудийлернинъ динидир. Азрети Мусагъа эндирилъген Тевратнынъ асылы сакъланып къалмагъан. Теврат ады алтында топлангъан бильгилер вакътынен инсанлар тарафындан денъиштирилъген.

*Булардан башкъа
Къур'ан-ы
Керимде адлары
анъылгъан учъ
киши яни Узеир,
Лукъман ве
Зулькъарнейнинъ
пейгъамбер
олгъаны я да
олмагъаны кесен-
кес белли дегиль.*

*Шубесиз,
 Къур'анны биз
 эндирдик: оны
 къорчалайджакъ
 да бизмиз.*

(Хиджр суреси, 9-нджы ает)

Зебур

Зебур азрети Давудгъа эндирильген ве еудийлернинъ Тевраттан сонъ экинджи мукъаддес китапларыдыр. Бугунь бир болюк оларакъ Тевратнынъ ичинде ер алмакъта. Ильк дефа не вакъыт китап алына кетирильгени кесен-кес белли дегиль. Зебур мезмур дие адландырылгъан болюклерден ибарет. Ичинде эмир ве ясакълар ёкътыр. Шиирлер шеклинде язылгъан огютлерден ибарет китаптыр..

Инджилъ

Инджилъ азрети Исагъа эндирильген ве христианларнынъ мукъаддес китабыдыр. Азрети Иса сагъ экенде язылмагъан. Азрети Исадан сонъ бир чокъ дин адамлары озьлерине коре бир Инджиль язгъанлар, амма оларны бир ерге топламагъанлар. Эр кес озь элиндеки Инджильни догъру къабул эткен ве онъа инангъан. Бу къарышыкъ вазиет тарих девамында христианлар арасында инанч къарышыкълыгъына себеп олгъаны киби, чокъ вакъыт къанлы дин дженклерине де ёл ачкъан. Христиан дин адамлары бу къарышыкълыкъны ёкъ этмек ве китап бирлигини теминлемек ичюн, азрети Исанынъ догъумындан 325 йыл сонъ, Изникте буюк бир топлашув кечиргенлер. Куньлернен девам эткен тартышмалардан сонъ, китапларнынъ сайысыны дёртке тюшюре бильгенлер. Бугуньки Инджиль, иште шу дёрт китапнынъ бир ерге кетирильмесининъ нетиджесидир.

Къур'ан-ы Керим

Къур'ан-ы Керим Аллахнынъ инсанларгъа догъру ёлны тапмалары ичюн эндирильген энъ сонъки китаптыр. Ондан сонъ башкъа мукъаддес китап кельмейджек. Къур'анда кетирильген эсаслар къыяметке къадар сакъланаджакъ.

Къур'ан-ы Керимнинъ дигер мукъаддес китаплардан энъ эмиетли фаркъы Пейгъамберимиз сагъ экенде язылгъаныдыр. Айрыджа, Пейгъамберимиз бир чокъ кишиге кендисине кельген аетлерни эзберлеткен. Бу эсаслы адет о куньден бугуньге къадар сакъланып кельди ве бундан сонъ да девам этеджек. *Къур'ан-ы Керим* Пейгъамберимиз вефат эткенде

мусульманларнынъ элинде язылы оларакъ къалды. Албу ки, Теврат азрети Муса ольгенден 700 йыл сонъ, Инджиль азрети Исадан 100-150 йыл сонъ китап алына кетирильгендир.

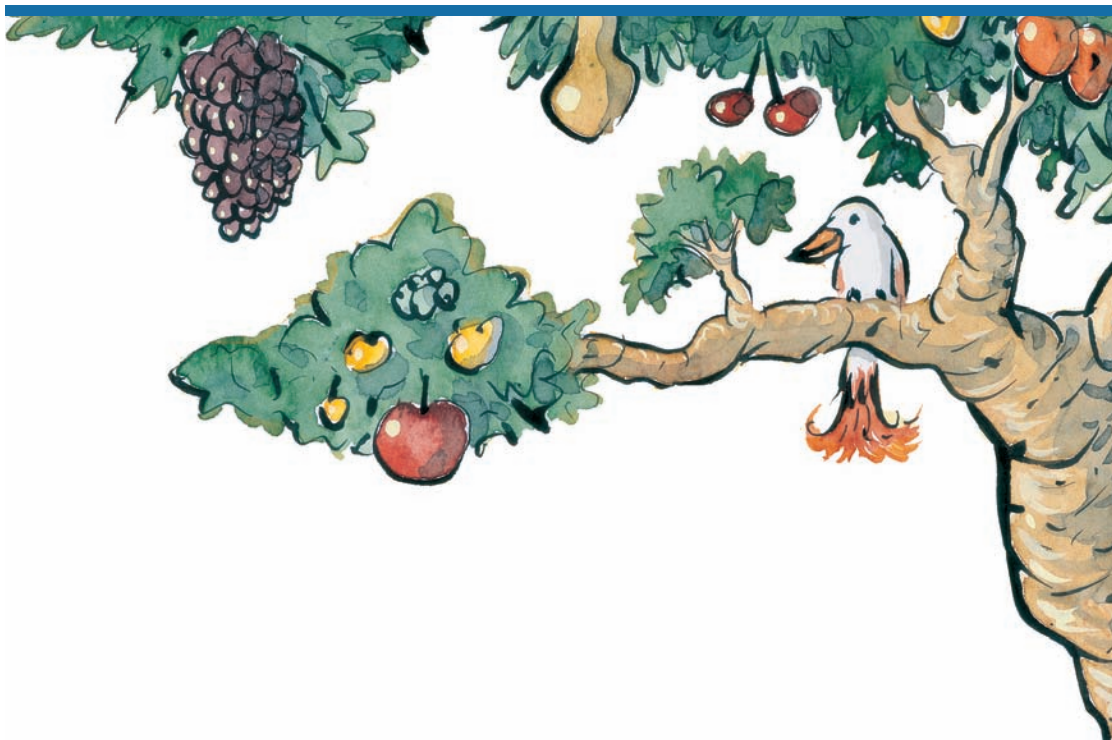
Къур'ан-ы Керим белли бир миллетке ве девирге дегиль де бутюн инсанларгъа хытап эте. Юдже Аллаһ мукъаддес китабымыз *Къур'ан-ы Керимни* къыяметке къадар ялынъыз Озю къорчалайджагъыны бильдирген. Бу себептен, онынъ бир арифини биле деньиштирмеге ич кимсенинъ кучю ет-мез. Чюнки, о къорчаланылгъан бир китаптыр.

Инсан *Къур'ан-ы Керимде* Аллаһнынъ сызгъан ёлундан таймадан кетсе Онынъ севгисини къазаныр. Аллаһ пек севген ве пек севильгендир. Инсан ве кяинатны севгисинен яраткъан ве юреклеримизге севги ерлештирген Одыр. Бир тюшюнип бакъынъыз: ерлернинъ ве коклернинъ, бильгенлеримиз ве бильмегенлеримизнинъ, умумен эр шейнинъ яратыджысы Юдже Раббимизнинъ севгисини къазанмакътан даа да буюк бир бахт олурмы? Эбет биз севги медениетининъ эвлятларымыз.

Мени яраткъан ве манъа догъру ёлны косьтерген Одыр. Мени ашаткъан ве ичирген Одыр. Хасталангъанымда манъа шифа берген де Одыр.

(Шуара суреси,
78,79,80-нджи аетлер)

*Раббинъ
балкъурткъа
дагълардан,
тереклерден ве
инсанларнынъ
япкъан
асмаларындан
озюне эвлер
(къобалар)
яп. Сонъра
мейваларнынъ эр
биринден аша ве
Раббининъ санъа
къолайлаштыргъан
яйылув ёлларына
кир, дие ильхам
этти. Оларнынъ
къарыныларындан
ренклери чешитли
бир шербет (бал)
чыкъар ки, онда
инсанлар ичюн
шифа бардыр.
Эльбетте, бунда
тюшюнген бир
къавм ичюн буюк
бир ибрет бар.*

(Нахл суреси,
68, 69-нджы аетлер)

ОКЪУЙЫКЪ...

БАЛКЪУРТ, ОЗЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН СУРЕНИ АНЪЛАТА

Мен кучюджик бир балкъуртым. Аллаһ яраткъан шу къо-
джаман дюньяда онынъ ичиндеки миллионларнен, миллиард-
ларнен джанлыларнынъ энъ кучюклеринден бирисим.

Юдже Аллаһ инсанларгъа эндирген сонъки мукъаддес
китабында манъа айрыджа бир ер ве эмиет беререк, меним
акъкъымда айта. Азрети Мухаммед (с.а.в.) Аллаһнынъ эври-
нен *Къур'ан-ы Керимдеки* бир суреге меним адымны берген.
Буны билъгенимде, пек бахытлы олдым.

Бу суредде Юдже Аллаһ манъа насыл юва япаджагъымны,
насыл петек ореджегимни, километрлерден узакъта олса да,
ёлумны шашырмадан, барып энъ гузель чечеклерден бал
шербети алып, насыл бал япаджагъымны огретти.

Бизлер де бу эмирге бойсунаракъ, мукеммель бир геомет-
рик план ве математик эсапкъа коре арекет этемиз. Башта
алтыкоше шеклиндеки бал мумы уджейрелеринден ибарет
мимарджылыкъ муджизеси олгъан петекни мейдангъа ке-
тиремиз. Сонъра тюрлю-тюрлю чечеклерден эмип алгъан
сувларны бинъ бир арекетлеримиз иле балгъа чевиремиз.
Сонъра балны петекнинъ эр бир одачыгъына толдурамыз. Бу
ишни дигер балкъурт къардашларымызнен ишимизни пай-
лашаракъ, ич бир хата этмеден, бар кучюмизнен чалышып
япамыз.

Раббимиз бизге огреткенден берли лезетлиден лезетли ве
айны заманда, шифа менбаасы олгъан балны япмакъ ичюн
гедже-кунъдюз чалышамыз. Эм дюньянынъ сонъуна къадар
да ич турмадан чалышаджакъмыз.

Раббимиз бизге орьнек беререк, ич бир шейни боштан-
бошкъа яратмагъаныны, ич бир барлыкънынъ керексиз ве де-
герсиз олмагъаныны анълата. Тереклерге, къушларгъа, ренк-
ли чечеклерге, джошкъун акъкъан дерьяларгъа, кок юзюнинъ
къандиллери олгъан йылдызларгъа бакъаракъ, сонъсуз кучъ
ве къудретнинъ тек Онъа аит олгъаныны анъламамызны ис-
тей. Эпимизни бу гузельлер гузели дюньямызнынъ акъран-
сыз къурумыны бозмадан бутюн джанлыларны бахытлы эте-
джек ишлер беклей. Буны ич унутмайыкъ! Иншааллах сизлер

буларны меракъланып араштырырсынъыз ве биз - балкъуртларны корьгенинъыз сайын бу сёзлеримни хатырларсынъыз.

Аджеба, сизлер Аллахкъа нелерде итаат этмелисинъыз? Бу акъта ич тюшондинъизми? Бунынъ ичюн ильк-эвеля чокъча *Къур'ан-ы Керимни* окъумакъ керек оладжакъ. Ялынъыз меним адым къайд этильген бу суреде даа бир чокъ мевзулар да мевджут. Айдынъыз, бу суреге бир козь ташлайыкъ. Адым анъылгъан суренен меракъландынъызмы? Ойле исе, аман сёйлейим. Нахл суреси адыны менден алды. Нахл балкъурт демектир. Бу суре *Къур'ан-ы Керимнинъ* 16-нджы суресидир.

Нахл суреси 128 аеттен ибарет. Бу аетлерде ерлернинъ, коклернинъ ве оларда булунгъан бутюн барлыкъларнынъ гузелликлери, бири-бирилерине уйгъун олгъанлары ве инсанларгъа хызмет эткенлери анълатыла.

Инсанларнынъ бутюн булар узеринде тюшонмелери ве Аллахны танып, Онъа ибадет этмекнинъ зарурлыгъына дикъкъат этиле. Инкяр эткенлернинъ сонъу насыл оладжакъына, *Къур'ан-ы Керимнинъ* эндириллов гъаесине, акъыл къулланып ве тюшонмекнинъ эмиетине дикъкъат джелъп олуна.

Къыскъасы, иман, инкяр, адалет, эйилик, тюшонмек, акъыл, сёзюнде турмакъ, бильги, сабыр ве такъва бу саада къайд этильген эсас мевзулардыр.

Акъылыма кельгенде шу мевзуны да сизлернен пайлашмадан, сёзюмни битирмек истемедим. Азрети Мухаммеднинъ (с.а.в.) бутюн барлыкъларгъа не къадар мукъайтлыкънен янашкъаныны билесинъизми? Дженклерде, къатты чарпышмалар вакътында биле аскерлерине ве аркъадашларына «Сакъын, айванларны ольдюрменъ, тереклерге, чалыларгъа зарар кетирменъ. Балаларгъа, къадынларгъа, ибадет этив алында олгъан дигер дин векиллерине ве оларнынъ ибадет ерлерине ташланманъ, уджюм этменъ» киби ибарелерине бугуньки дюньямыз зияде мухтадж дегильми? Мен буларны эшитип, пек эеджанландым. Я насыл эеджанланмайым ки, алемлерге рахмет оларакъ ёлланылгъан пейгъамбер бизлер киби кучюк бир барлыккъа бу къадар эмиет бере ве инсанларгъа бизлерге нисбетен мерхаметли олып, гузель давранмакъны тевсие эте.

ЭКИНДЖИ БОЛЮК

КИТАБЫМЫЗНЫ ТАНЫЙЫКЪ

Бир мелек кельди ве онъа «Окъу!», деди

Аллаһ Пейгъамберимизге *Къур'ан-ы Керимни* ильк аетлерини Нур дагъындаки Хира къобасында вахий этти. Джебраил «Алякъ» суресининъ «Окъу!» иле башлагъан ильк беш аетини иште мында кетирди.

Пейгъамберимизге вахий ильк дефа 40 яшында олгъанда кельди. Рамазан, яни ораза тутулгъан ай эди. Куньлерден исе базарэртеси эди. 610 сенеси юз берген бу вакъиа Пейгъамберимизнинъ вефатына къадар девам эткен вахийнинъ башлангъычы эди. *Къур'ан-ы Керим* келип башлагъан бу геджеге Къадыр геджеси дениле. Мусульманлар бу геджени дуалар ве ибадетлернен кечирелер.

*Къур'ан
окъулгъан
вакъытта сусынъ
ве оны дикъкъат
иле динъленъ
ки, Аллаһ сизге
мерхамет этсин.*

(А'раф суреси, 204-нджи ает)

Китабымызнынъ гузель адлары бар

Къур'ан-ы Керим, окъулмасы ибадет олгъан Китаптыр.

Къур'ан-ы Керим хакъ ве яланни, догъру ве янълышны, эйилик ве фенолыкъны айыргъан бир Фуркъандыр.

*Акыкъатен,
 бу Къур'ан энъ
 догъру ёлгъа
 етеклер. Яхшы
 ве ярарлы ишлер
 япкъанларгъа
 буюк эджир-
 мукъяфатлар берир.*
 (Исра суреси, 9-нджы ает)

Къур'ан-ы Керим инсанлыкънынъ ёлуны къыяметке къадар айдынлаткъан Нурдыр.

Къур'ан-ы Керим бутюн ахлякый меселелерни аль эткен Шифадыр.

Къур'ан-ы Керим энъ телюкели ёлларда биле ёлумызны гъайып эттирмейджек Худадыр.

Къур'ан-ы Керим инсангъа Яратыджысыны ве Озюни унуттырмайджакъ Зикрдир.

Къур'ан-ы Керим Юдже Аллахнынъ сёзю - Келямдыр.

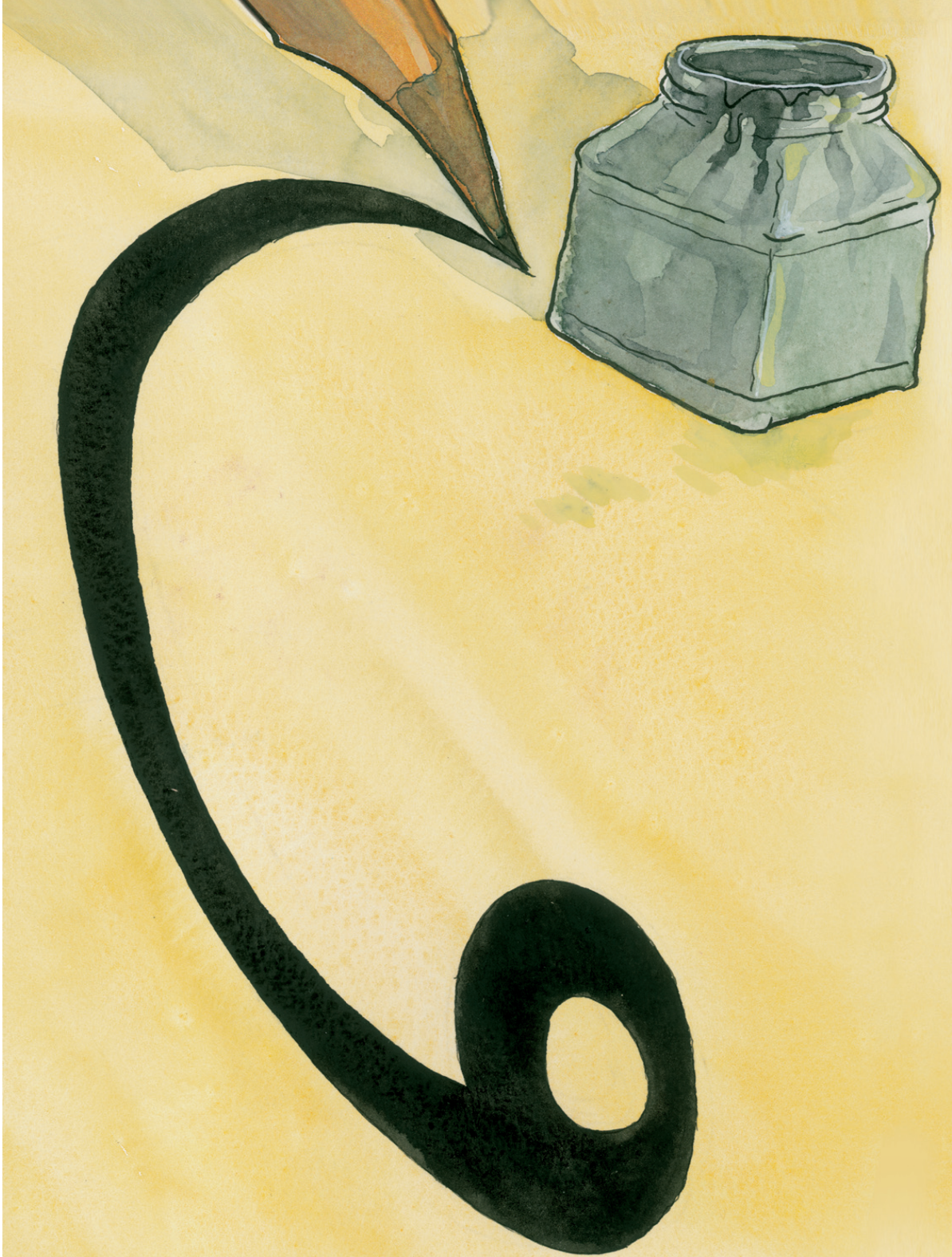
Чечек-чечек аетлер бирер-бирер кельдилер

Къур'ан-ы Керимдеки эр бир джумлеге ает денилир. Аетлер базыда бир къач ариф, базыда исе бир саифе узунлыгъындадыр. *Къур'ан-ы Керимде* эписи олып 6236 ает бар.

Къур'ан-ы Керим Пейгъамберимизге бир кереден кельмеген, болюк-болюк кельген. Базы аетлер эсасен белли бир вакъиадан сонъ келип, шу вакъианен багълы анълатув кетирген. Бу, тамам 23 йыл девам эткен. Бу, *Къур'ан-ы Керимдеки* билъгилернинъ даа да яхшы къавралып менимсенильмеси ичюн керек эди. Биз насыл этип кунь-куньден буюсек, бир эв насыл этип тола-тола тикленильсе, бир фидан насыл этип яваш-яваш бойгъа кетсе, иште, *Къур'ан-ы Керим* де бойле текмилленген.

Пейгъамберимиз 23 йыллыкъ пейгъамберлик деврининъ 13 йылыны Меккеде, 10 йылыны исе Мединеде кечирген. Бунинъ ичюн де Меккеде олгъанда кельген аетлерге Меккий ает, Мединеде олгъанда кельген сойларына да Медений ает дениле. *Къур'ан-ы Керимнинъ* Меккеде энген аетлеринде чокъча иман эсаслары, ахирет инанчы ве ахляк эсаслары анълатыла. Мединеде энген аетлерде исе умумен аиле ве топлум иле багълы мевзулар ер алалар.

Аетлерден ибарет болюклерге суре дениле. *Къур'ан-ы Керимде* 114 суре мевджут. Сурелер де аетлер киби базыда

къыскъа, базада узундырлар. Месея, Бакъара суреси там 48 саифедир. Китабымызнынъ энъ узун суресидир. Бунъа къаршылыкъ бир сатырлыкъ суре де бар. Месея Кевсер суреси бир сатырдан ибарет. Бойледже, сурелер аетлерден, *Къур'ан-ы Керим* исе сурелерден ибареттир.

Эр ишининъ башы - бисмилля

Къур'ан-ы Керимнинъ бир суресинден гъайры бутюн сурелери бисмиллянен башлана. Оны бисмиллянен окъумагъа башлагъанымыз киби, кунъделик омюримиздеки эр бир ишке бисмиллянен киришемиз. Бисмилля «Бисмилляхиррахман-аниррахим» яни къыскъадан «Бисмилля» демектир. Рахман ве Рахим олгъан Аллаһнынъ адынен башлайым, демектир. Аллаһнынъ адыны анъаракъ башлагъанымызда, Аллаһ бизге ярдым этер ве ишимизни къолайлаштырыр. Аш ашагъанымызда, мектепке кеткенимизде, дерсимизни япкъанымызда, яткъанымызда бисмилля, деймиз. Бисмилля мусульманларнынъ тилинден ич тюшмез. Тюкянлар бисмиллянен ачылып, ёлджулыкъкъа бисмиллянен чыкъылып. Бисмилля медение-тимизнинъ темель темсиллеринден биридир.

Сурелернинъ адлары

Къур'ан-ы Керимдеки сурелернинъ эр бирининъ озь ады бар. Сурелер адларыны базада Ибрахим, Юсуф ве Мухаммед киби пейгъамбер адларындан, базада йылдыз («Неджм»), ай («Къамер») ве кунеш («Шемс») киби коктеки барлыкълардан, базада «Та-Ха», «Йа син», «Къаф», «Сад» ве «Нух» киби сурелернинъ башларындаки ильк келиме ве я да арифлерден, базада «Исра», «Муджаделе», «Худжурат» киби Пейгъамберимизнинъ омюриндеки вакъиалардан, базада «Инсан», «Нас», «Ниса» ве «Меръем» киби догърудан-догъру инсандан, базада «Джин», «Мунафикъун» киби топлулыкълардан, базада «Къыямет», «Небе» ве «Теквир» киби ахирет аятындан ве базада орюмчек «Анкебут», балкъурт «Нахль» ве къарынджа «Немль» киби айванлардан алгъан. Бир суре де адыны инджир терегинден («Тин») алгъан.

Къур'аны-Керимден сурелер

Бисмилля Къур'ан-ы Керимнинъ анахтары, Фатиха суреси исе къапусыдыр. Фатиха «ачкъан» деген мананы бильдире. Бу суре Къур'ан-ы Керимнинъ асылыдыр. Фатиха да макътав ве юджельтювге тек Аллаһ лайыкъ олгъаны, ялынъыз Онъа ибадет этилип, Ондан ярдым истенильмеси анълатыла.

Кунъделик омюримизде, намаз ве дуаларымызда энъ чокъ окъудыгъымыз суре Фатихадыр. Япкъан дуаларымызнынъ сонъунда Фатиханы окъуймыз. Ольген якъынларымызгъа дуа этмек ичюн, оларнынъ рухларына да Фатиха окъуймыз.

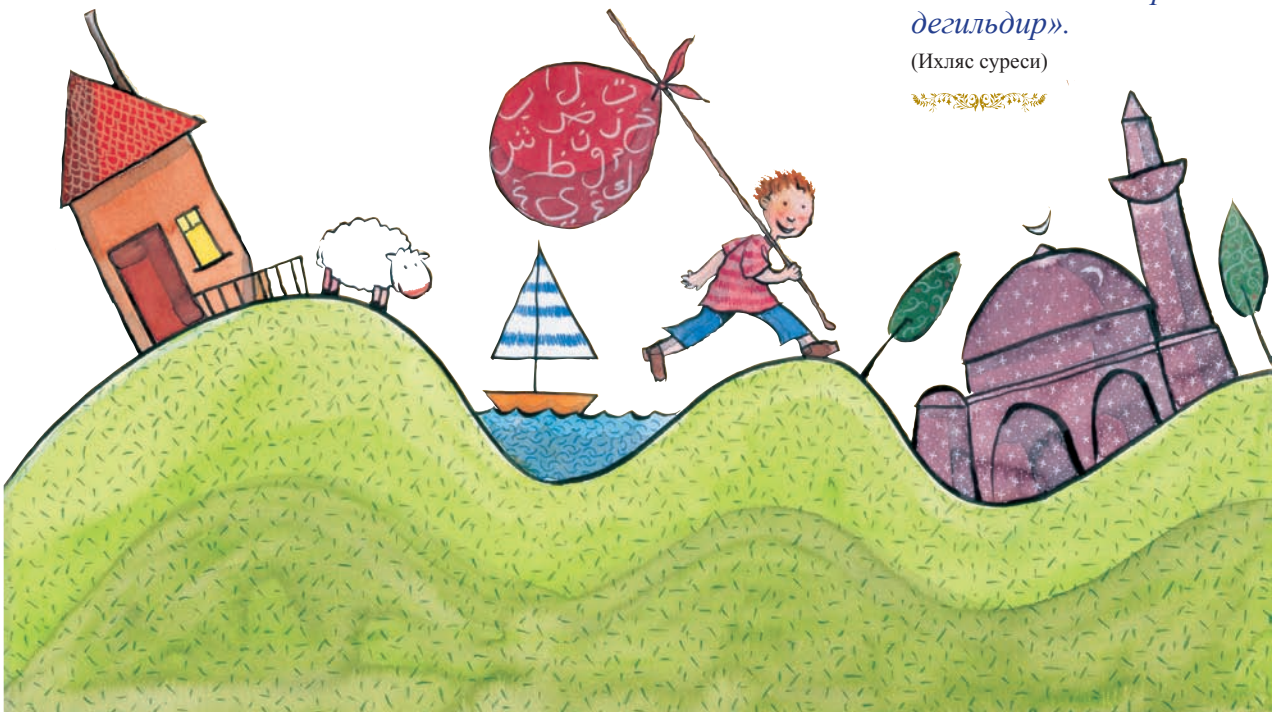
Къур'ан-ы Керимнинъ Фатихадан сонъ энъ чокъ окъугъан суремиз Ихлястыр. Аллаһ бу суредде Озюни энъ эсаслы шекильде танытмакъта. Бундан толайы, бу суре тевхид инанчынынъ асылыдыр.

Къур'ан-ы Керимде энъ чокъ окъугъан сурелеримизден бири де Йасиндир. «Йа син» келимесининъ «эй, инсан» анъламына кельгени къабул этиле. Бу суре Къур'ан-ы Керимнинъ

*Бисмилляхир-рахмааниррахим.
Айт ки: «О – Аллаһ – бирдир. Эр шей барлыгъынен Онъа борджлудыр. Онъа мухтадждыр, О, ич бир шейге мухтадж дегильдир. О, не догъурды ве не бириси тарафындан догъурылды. Эр шей Онъа тенъеш ве бенъзер дегильдир».*

(Ихляс суреси)

*Бисмилляахир-
рахмааниррахим.
Хамд (макътав
ве макъталмакъ)
алемлернинъ Рабби
Аллаһкъа аиттир.
О Рахман ве
Рахимдир. Дѣжеза
(ахирет) кунюнинъ
саибидир. Аллаһым!
Ялынъыз Санъа
къуллукъ этермиз
ве ялынъыз Сенден
медет беклермиз.
Бизге догъру
ёлны косътер.
Озьлерине лютф
ве икрам эткен
кимеселернинъ
ёлуны; гъадапкъа
огърагъанлар-
нынъкине ве
сапыкъларнынъ-
кине дегиль!»*

(Фатиха суреси)

юреги сайыла. Мусульманлар арасында энъ чокъ окъулгъан сурелердендир. Джума геджелери ве къабир зияретлеринде окъулмасы файдалы олгъаны косътериле. Бу суредде Ислям динининъ эсаслары, Аллаһнынъ бирлиги ве къудретини косътерген делиллер, инсаннынъ яратылышы ве ольгенден сонъ тирилюви киби мевзулар анълатыла.

Рахман суреси де чокъ окъугъан сурелеримиздендир. Бу суре Аллаһнынъ гузель адларындан бири олгъан Рахман келмесинен башлагъаны ичюн бойле адландырылгъан. Рахман исе, яраттыкъларына мерхамет этмек манасындадыр. Бу суредде Ислям ахлякъыннынъ эсаслары, Аллаһнынъ бирлиги ве къудретини косътерген делиллер иле инсанларгъа берген эсапсыз ниметлер хусусында сёз юрьсетиле.

Дѣузлер - бол-бол кулер юзьлер

Гузель Китабымыз *Къур'ан-ы Керим* ает ве сурелерден гъайры, бир де дѣузлер шекилинде де болноклерге айырылгъан. *Къур'ан-ы Керимни* бойле болип-болип окъув къолайлыкъ догъура. Китабымызнынъ башындан башлап эр йигирми саифесине бир дѣузъ дениле. Эр дѣузнинъ башында саифенинъ кенарында бизни бир гуль ресими беклей. Бу гуллерге дѣузъ гуллери дениле. Бир киши дѣузни окъуп битиргенде, янъы дѣузде башта шу гульге расткеле. *Къур'ан-ы Керимде* бойле 30 дѣузъ гулю мевджут.

Сёз учар, язы къалыр

Пейгъамберимиз Аллаһтан озюне парча-парча вахий этильген аетлерни башта окъумагъа-язмагъа бильген мусульманларгъа яздыргъан. *Къур'ан-ы Керимни* язгъан адамларгъа вахий къятиби дегенлер. Оларнынъ вазифеси кельген эр бир аетни язмакъ олгъан. Пейгъамберимизге кельген эр бир ает бу адамлар тарафындан эксиксиз язылгъан. Араларында азрети Эбубекир, азрети Умер, азрети Осман, азрети Али ве Сабит огълу Зейд киби бир чокъ адамларнынъ булунгъаны ве бу инсанлар саесинде *Къур'ан-ы Керим* ич бир денъишмеге огъратылмагъан, кунюмизге къадар кельген.

Пейгхамберимизден сонъ мусульманларгъа азрети Эбубекир ёлбашчылыкъ япкъан. Онынъ заманында Умернинъ теклифинен, *Къур'ан-ы Керим* китап алына кетирилген. Бойлекнен, *Къур'ан-ы Керимни* эзберден бильген афызларнынъ шаатлыгъында язылгъан саифелер бир ерге топлангъан ве бунгъа «Мусхаф» денильген. Бу китап азрети Эбубекирнинъ олюмине къадар, онынъ янында олгъан. Азрети Эбубекирден азрети Умерге, онынъ вефатындан сонъ пейгхамберимизнинъ къадыны азрети Хафсагъа, ондан да азрети Османгъа кечкен.

Азрети Османнынъ девринде Ислям девлетининъ сынъырлары пек кенишледи. Пек чокъ адам Ислям динини сечти. Бойледже, мусульманларнынъ сайысы ве топраклары артты. Бунынъ узерине Ислям улкесининъ дёрт бир тарафына бирер дане *Къур'ан-ы Керим* ёлламакъ ихтияджи догъды. Бу ихтияджны къандырмакъ ичюн баш китап оларакъ къабул этильген бу китап эсас, деп алынып, *Къур'ан-ы Керим* чокълаштырылды. Чокълаштырылгъан бу китаплар 7 буюк шеэрге ёлланылды. Бугунь эпимизнинъ эвимизде булунгъан *Къур'ан-ы Керим*, иште шу китаптан чокълаштырылгъандыр.

Къур'аннынъ бульбуллери: афызлар

Къур'ан-ы Керимни башындан сонъунадже агъыздан, эзберлегенлерге афыз дениле. Афызлыкъ пек дегерли бир иштир. Афызлар, *Къур'ан-ы Керимни* башындан сонъуна къадар афызаларында туткъанлары ичюн оларгъа юрген Къур'ан да дениле. Базыларымыз юрген Къур'ан ерине яшагъан Къур'ан демекни устюн коремиз. Асылында оларгъа джанлы Къур'ан да дие билирмиз.

Бугунь не ерде олса-олсун *Къур'ан-ы Керимни* эзберден бильген бир афыз бар. Афыз олмаса биле, ашыр окъумасыны бильген бириси эльбетте бардыр. Ашыр окъумагъ *Къур'ан-ы Керимден* эр анги бир болюкни эзберден окъумагъ, демектир. Буюклеримизден бириси: «Айды, бир ашыр окъу да, биз динълейик» дегени - *Къур'ан-ы Керимден* бир болюкни эзберден окъувимызны истегенидир. Ойле экен,

Къур'ан-ы Керимден эзберлеген эр бир болюгимизге ашыр денилир.

Хатим: Къур'ан-ы Керимни башындан сонъунадже окъумакъ

Хатим - *Къур'ан-ы Керимни* башындан сонъунадже окъумакътыр. Эр йыл Пейгъамберимиз Рамазан геджелеринде о кунге къадар энген аетлерни Джебраилге окъугъан. Джебраил де онъа окъугъан. Бойледже, Пейгъамберимиз ве онъа вахий кетирген мелек бири-бирилерине *Къур'ан-ы Керим* окъур эдилер. Пейгъамбер окъугъанда мелек динълеген, мелек окъугъанда исе, Пейгъамбер динълеген! Бу шекильде къаршылыкълы окъувгъа мукъабеле дениле. Иште, бу усулнынъ, эм мукъабеленинъ мейдангъа кельмесинде, эм де мукъаддес китабымыз *Къур'ан-ы Керимнинъ* бутунъге къадар ич денъишмеден сакъланып кельмесинде буюк эмиети бар.

Ораза туткъанымызда Рамазан айында хатим этювге айрыджа диккъат айыргъанымызнынъ себеби де шудыр. Рамазанда бу гузель хатыраны яшатмакъ ичюн оразамызны тутар экенмиз, бир де *Къур'ан-ы Керимни* башындан сонъуна къадар окъуп, хатим этемиз.

Хат Истанбул - хаттат Истанбул

Къур'ан-ы Керимни гузель бир шекильде язмакъ ичюн келштирилъген бир санат бар. Бу санаткъа хат санаты дениле. Бу санатнен огърашкъан инсангъа хаттат дениле.

Бу язынынъ айрыджа боя ве къалемлери, уйылмасы лязим бир такъым язув усуллары ве язы чешитлери бар. Яхшы хаттат ола бильмек ичюн, бу санатны бильген бир устадан дерс алмакъ керек. Инсан гузель бир хат иле язылгъан *Къур'ан-ы Керимге* бакъып тоялмаз. Бойле бир *Къур'ан-ы Керимнинъ* саифелери ренкли ве язысы дюльбердир.

Медениетимизде ялынъыз *Къур'ан-ы Керим* дегиль де, айны заманда, санат дегери ташыгъан хат левхалары да бар. Бу левхаларда чокъусы Аллах, Мухаммед киби адлар язылдыр. Бир чокъларымызнынъ эвлеримиз, джамилернинъ ди-

Пейгъамберимиз «Сизинъ энъ эйинъиз Къур'ан-ны огренген ве огреткендир», дей.

(Бухарий. «Къур'аннынъ фазилетлери», 21)

Пейгъамберимиз

буюра ки:

«Ислям беш
темель узерине
къурулгъан:

Аллаһтан

башкъа танъры

олмагъанына

ве Мухаммед

(с.а.в.) Онынъ

эльчиси олгъанына

шаатлыкъ этмек,

намаз къылмакъ,

зекят бермек,

аджылыкъкъа

бармакъ ве

Рамазан

оразасыны

тутмакъ.»

(Бухарий,» Иман», 2)

варлары бу дюльбер языларнен сюсюдир. Дюнъяда хат санатынынъ энъ гузель нумюнелерини аталарымыз бергенлер. Бундан толайы, бутюн дюнъяда айтылгъан «*Къур'ан-ы Керим* Меккеде энди, Мысырда окъулды, Истанбулда язылды» сёзлери пек эмиетлидир. Бир чокъ хаттат язгъан *Къур'ан-ы Керим* бар. Бугунъ бизим элимизде булунгъан *Къур'ан-ы Керим* афыз Осман хаты иле язылгъан.

Къур'ан-ы Керимни гузель окъумакъ

Къур'ан-ы Керим китапларнынъ энъ гузелидир. Ондан да гузель китап ёкътыр. Сёзлернинъ де энъ гузелидир. Ондан да гузель сёз ёкътыр. Биз, мусульманлар, оны элимизден кельгени къадар гузель окъумагъа тырышамыз. Бундан буюк мемнюнлик, бахт ис этемиз.

Ильк девирлерде *Къур'ан-ы Керимде* язув ишаретлери ёкъ эди. Динимиз дюнъягъа яйылып, мусульманларнынъ сайысы арткъанынен, янъы мусульман олгъан къардашларымыз *Къур'ан-ы Керимни* окъумагъа огренир экенлер, базы зорлукъларгъа расткельгенлер. Бу къыйынлыкъларны енъмек ичюн *Къур'ан-ы Керимде* язув ишаретлери къоюлды ве олар *Къу'раннынъ* окъулмасыны пек къолайлаштырды.

Къур'ан-ы Керимни гузель окъумакъ да бир санаттыр. Гузель сесли бир инсан *Къур'ан-ы Керим* окъугъанда динълеген эр кесни тесирлендирир. Эльбетте эпимиз бойле гузель окъуп оламаймыз. Бизим вазифемиз япаджагъымыз къадар догъру ве гузель окъумагъа тырышмакътыр.

Къур'ан-ы Керимни окъумагъа башламадан эвель абдест алырмыз, сонъ «*Эзу билляхи минешейтаанирраджим. Бисмилляхиррахмааниррахиим*» дермиз. *Къур'ан-ы Керимни* гузель бир шекильде дане-дана окъудыкъча, окъувымызны мукеммеллештирмиз. Гузеллигимизге гузеллик къошармыз.

Тесир эткен китап

Севимли Пейгъамберимиз эр гедже Меккедеки эвининъ азбарында гузель сесинен *Къур'ан-ы Керим* окъур эди.

Къур'ан-ы Керим инсанларгъа ойле бир тесир этер эди ки, инанмагъан меккедилер биле геджелейин гизли алда *Къур'ан-ы Керимни* динълемеге келир эди. Бир гедже Меккенинъ илери кельген адамларындан учь адам гизлиден Пейгъамберимизни динълемек ичюн кельдилер. Сонъра эвлерине къайткъанда, ёлда расткелиштилер. Бири-бирилерине *Къур'ан-ы Керим* динълемеге кельгенлерини сёйлеп оламадылар. Амма эписи акъикъатны анълагъанлар. Эм *Къур'ан-ы Керимни* инкъар эт, эм де гизлиден оны динълемеге кель! Оладжакъ шей дегиль эди. Буны бириси дуйса, олгъан шейни насыл анълатаджакъ эдилер? Бириси корер, сакъын бир даа *Къур'ан-ы Керимни* динълемеге кельмейик, деп бир-бирлерине сёз бердилер. Амма экинджи гедже кене даянамайып, гизлиден *Къур'ан-ы Керимни* динълемеге бардылар. *Къур'ан-ы Керим* инкъар эткенлерге биле, бойле терен тесир эте эди.

*Къу'ран
окъугъанынъда
къувулгъан
шейтандан
Аллаһкъа сыгъын*

(Нахль суреси, 98-нджи ает)

Къур'ан-ы Керим ачыкъ-ачыкъ догъру сёйлер

Къур'ан-ы Керим эр кес анълай биледжек бир китаптыр. Окъулмасы къолай, окъумасыны огренмеси къолай ве анъламасы къолайдыр. Китабымыз бизге сёйлейджегини ачыкъ ве анълайышлы бир шекильде сёйлей. *Къур'ан-ы Керимни*нъ энъ эсас устюнлиги окъулмасы ве эзберленильмесининъ пек къолай олгъандыр. Дюнъяда бу устюнликке малик экинджи бир китап ёкътыр.

Къур'ан-ы Керим базада бизге анълатмагъа истегенлерини даа да яхшы менимсемемиз ичюн базы икъяелерни анълата. Булар къыссадан иссе алмакъ мисали бизге яхшы огют берген икъяелердир.

Базада айры аетлерни анъламакъта зорлукъ чекермиз. Чюнки, бу киби аетлерде эдебий санат къулланылгъандыр. Бу санатларны билмегенлерге базы аетлер бираз анълашылмагъан киби келе билер. О вакъытта да тефсир китапларына бакъармыз. Тефсир китаплары бизге *Къур'ан-ы Керимни* ачыкълагъан китаплардыр. Бир де Къу'раннынъ манасы бар. Мана *Къур'ан-ы Керимни*нъ эр анги тильге чевирилмесидир. Мисаль ичюн *Къур'ан-ы Керимни*нъ тилимизге терджиме этильгенини *Къур'ан-ы Керимни*нъ къырымтатарджа

изаатлы манасы деймиз. Тефсир исе, аетлернинъ айрыджа бир шекильде ачыкъланувыдыр.

Бир аетнинъ бизге не дегенини даа яхшы аныламакъ, яхшыджа къаврамакъ истегенимизде, тефсир китапларына мураджаат этмемиз лязим. Ялынъыз къырымтатарджасыны огренмеге истесек, бир маналы изааткъа мураджаат этермиз. Мисаль ичюн, эр кунъ намаз къылгъанымызда окъулгъан Фатиха суресинде «Эльхамдулилляхи раббиль алемийн» джумлесининъ къырымтатарджа манасыны бильмек ичюн аман бир изаатлы манагъа бакъып, бунынъ «Хамд ве макътав алемлернинъ Рабби олгъан Аллаһкъа махсустыр» манасыны бильдиргенини огренирмиз. Анджакъ бу аетнинъ даа да кениш ачыкъламасынен меракълансакъ, бир тефсир китабыны окъурмыз. Чюнки, анда даа айрыджа бир ачыкъламалар бар.

О, инсанларны айдынлыккъа чыкъарыджы китаптыр

Къур'ан-ы Керим инсанларны энъ догъру ве энъ гузель ёлга чагъыра. Онынъ чагъырувына дикъкъат эткенлер акъсылыкъларнынъ, зулумлыкъларнынъ, инсан омюрине ич келишмеген аркетлернинъ къаранлыкъ дюнъясындан Ислямнынъ сонъсуз айдынлыгъына къавушыр. Онынъ ёл косътериджилигинде инсанлар етимлер, зайыфлар ве кимсесизлернинъ къорчалайыджысы олур. Худбин, саранлар анджакъ онынъ реберлигинде бу чиркин хусусиетлеринден къуртулырлар.

Къур'ан-ы Керимнинъ эсасларыны менимсеген мусульманлар къомшулыкъ акъларына уярлар. Инсанлар онынъ ёл косътериджилигинде эял къазанч пешинден барып, арамгъа, ялангъа былашмазлар. Яланнынъ ерини акъикъат, мунафыкълыкънынъ ерини самимийлик, тек озюни бегеннов ве кибирликнинъ ерини алчакъгонъюллик, худбинликнинъ ерини федакярлыкъ алыр.

Эвеллери эмиет берильмеген къадынлар онынъ саесинде сайгъыгъа къавуштылар. Инсанлар онынъ иле къыз ве огълан балаларнынъ Аллаһнынъ бахшышы олгъаныны бильдилер. Эзиетленгенлерге нисбетен мерхаметли олмакъны, оларгъа ярдымджи олмакъны ве оларны топлумгъа къошмакъны он-

дан огрендилер. Инсаниет ичюн бир айып эсапланган кьул-
ларгъа онынъ иле бир умют ве сербестлик ышыгы ачылды.

Къур'ан-ы Керим инсаниетликнинъ узерине айдынлыкъ,
бир кунеш киби догъды. Онен къаранлыкънынъ ери айдын-
лыкъ, зульметнинъ ери нур олды. Онен укъукъ, ишанч, ба-
рышыкълыкъ, раатлыкъ ве бахыт кельди. Онен фазилетли
инсанларнынъ сайысы артты.

Къур'ан-ы Керим инсанларгъа феналыкълардан арынмакъ-
ны огретти.

Къур'ан-ы Керим инсанларгъа пайлашмакъны огретти.

Къур'ан-ы Керим инсанларгъа достлукъны, къардашлыкъ-
ны огретти.

Къур'ан-ы Керим инсанларгъа барышыкълыкъ ве севгини
огретти.

Къур'ан-ы Керим инсаниетке медениетли олмакъны огретти.

ОКЪУЙЫКЪ...

КЪАРЫНДЖА, ОЗЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН СУРЕНИ АНЪЛАТА

Билесинъиз ки, Юдже Аллах севимли Пейгъамберимиз азрети Мухаммедге (с.а.в.) аетлерни эндирди. Булар *Къур'ан-ы Керимде* бир ерге топландылар. Иште, Немль суреси биз, къарынджаларнынъ аталарынен Сулейман пейгъамбер арасында олгъан вакъианы тариф эте.

Сизге озюмни таныш этейим. Мен кучюджик бир къарынджам. Юдже Аллах *Къур'ан-ы Керимде* адымны анъмакънен манъа чокъ буюк дегер берди. Бундан толайы, не къадар бахытлы олгъанымны сёзнен анълаталмам. Айрыджа, ольдюрильмесини ясакълагъан айванлардан бири бизмиз. Юваларымызнынъ якъынларында атеш якъылмасына биле изин бермеген.

Истесенъиз, башта берабер *Къур'ан-ы Керимнинъ 27-нджи суреси* олгъан «Къарынджа» яни «Немль» суресинен таныш олайыкъ. Бу суре 93 аеттен ибарет. Эсасен шу мевзуларны анълата: Юдже Аллахкъа иман ве ялынъыз Онъа ибадет этмемизнинъ эмиети, вахийге иман, коралмагъан, билип оламагъан шейлернинъ ялынъыз Аллах тарафындан билинеджегини, эр тюрлю рызкъ ве ниметлер берген Аллах олгъаны ве булар ичюн Аллахкъа тешеккюрлер этмемиз кереклиги, Сулейман пейгъамбернен Белькъыс арасында олгъан вакъиа, Муса, Салих ве Лут пейгъамберлернинъ яшагъанлары. Иште, бутюн булар адымны алгъан Немль суресинде анълатыла. Базы инсанлар ибрет толу икяелерге, тюрлю-тюрлю нимет ве гузелликлерге бакъмадан, Аллахкъа иман этмейлер. Буларны тюшюнир экеним, Аллахкъа тешеккюр этем.

Сулейман пейгъамбернинъ икяесинден эвель, сизлерни къарынджаларнен таныш этейим. Эминим ки, окъугъан сонъ чокъ айретленеджексинъиз.

Биз, къарынджалар, кыраличе, эркек ве ишчи къарынджалар олмакъ узьре, учь чешитке айырыламыз. Эр бир чешит озь вазифесини билерек дюньягъа келе. Сизлер киби окъувгъа, тербиеге, имтианларгъа, дефтерлерге ихтияджымыз ёкъ. Чюнки, буларны бизге догърудан-догъру Раббимиз огрете.

Боюмыз кичкене олмасына ве зайыфлыгъымызгъа бакъмадан, Аллах бизлерге индже эсаплар япмакъ, тертипли олмакъ, ишкирлик киби пек чокъ гузель хусусиет берген. Яшайыш шараитлеримиз пек зор. Бир богъдай урлугъыны ювамызгъа ташып кетирмек ичюн саатлернен вакътымыз кете. Шу себептен Аллах сайылары юзь бинълерге баргъан топлум алында яшамамызны истеген. Бизлерни дигер варлыкълар киби, фаркълы гузеллик ве къабилит иле донаткъан ве ичинде булундыгъымыз шараитлерге уйгъун шекильде яраткъан.

Биз, къарынджалар, юваларымызны ернинъ астында къурамыз ве оларны бир чокъ ёлларнен бири-бирине багълаймыз. Чюнки, бизлерге токъунаджакъ юзьлердже телюке бар. Булар - базада инсанлар, базада ягъмурдыр. Ялдамагъа бильмегенимиз ичюн аман сувда богъуламыз. Инсанлар базада корьмеден я да коре-биле турып, бизни эзелер. Азачыкъ дикъкъатлы олып, сакъынып юрьселер ве оглерине бакъсалар, бизим башымызгъа бу ярамай шейлер кельмез. Сизлернинъ де дикъкъатлы олмангъыны истейим.

Шимди икяеге кечейик. Юдже Аллах бир чокъ варлыкъларны Сулейман пейгъамбернинъ хызметине берди. Рузгар оны истеген ерине ташый, къушлар онгъа малюмат топлай, дагълар онынъ иле берабер Аллахны анъа, бир чокъ мевджудат онгъа хызмет эте эди. Аллах азрети Сулеймангъа пейгъамберликнен берабер укъумдарлыкъ, хазинелер, къушларнынъ ве дигер айванларнынъ тилини анълав къабилитини берген эди. Буларгъа саип олгъа-

Къарынджалар
олган вадийге
еткенде, бир
къарынджа: «Эй,
къарынджалар!
Юваларынъызгъа
киринъиз,
Сулейманнынъ
ордусы фаркъына
бармайып сизни
эзмесин», - деди.
Сулейман онынъ
сёзюне енгильден
кульди ве: «Эй,
Раббим! Мени
ве ана-бабамны
берген ниметинъе
шукюр этмеге
ве Сен севеджек
яхшы ишлерни
япмагъа ёнельт.
Севгинънен мени
яхшы къулларынъ
сырасына къош»,
деди.

(Немль суреси,
18, 19-нджы аетлер)

нына бакъмадан, ич бир вакъыт кибирленмеген. Чюнки о, булар Аллахнынъ бир бахшышы олгъаныны биле эди. Къаршыдан къаршыгъа кечкен къарынджаларны биле эзмектен чекинеджек къадар мерамет ве севги толу бир юрек сайби эди.

Сулейман пейгъамбер озю ве аилеси ичюн Раббине дуа этти. Раббинден Онынъ севгисини къазанаджакъ яхшы ишлер япмакъ фурсаты ве кучъ бермесини, кендисини ве аилесини дженнетте эйи къуллар арасына къоймасыны истеди.

Бу суре бизге косътере ки, ер юзюндеки бутюн джанлылар Аллахкъа итаат этелер. Ойле экен, инсанлар ер юзюнинъ ялынъыз оларгъа аит олмагъаныны, ич бир джанлыгъа зарар бермеге акъкъы олмагъаныны бильмелилер. Бутюн джанлыларнынъ: къарынджанынъ, балкъуртнынъ, къушнынъ, орюмчекнинъ фаркъына барып, оларгъа бу дюньянен пайлашмакъ керек олгъанларыны унутмамалылар.

УЧЮНДЖИ БОЛЮК

КЪУР'АН-Ы КЕРИМДЕ НЕЛЕР БАР?

Къур'ан-ы Керимнинъ баш мевзулары

Къур'ан-ы Керимнинъ баш мевзусы Аллаһ ве инсандыр. О, бизге Аллаһны, инсанны, барлыкъларны ве диний вазифелеримизни бильдире. Аллаһкъа, озюмизге, ана ве бабамызгъа, аилемизге, бутюн инсанларгъа, дигер джанлыларгъа ве этрафымызгъа нисбетен вазифелеримизнен багълы реберлик эте ве ёл косътере. *Къур'ан-ы Керим* эр бир мевзуда инсанларны догъру ёлгъа къавуштыра. Аллаһкъа ве пейгъамберге итаат этильмесини истей.

Къур'ан-ы Керимде иман эсасларынен, ибадетлер ве ахлякъ эсасларынен бир сырада ашамакъ, ичмек, эвленмек, икътисадий ве ичтимаий мунасебетлер киби, инсан ве джемиет аятынен багълы пек чокъ мевзуларда аетлер бар. Айрыджа, пейгъамберлернинъ къыссалары ве кечмиш топлумларнынъ башындан кечкен вакъиалар анылатыла, инсанларнынъ булардан ибрет ве дерс алмасы истениле.

Аллаһкъа ибадет этинъ ве Онъа ич бир шейни ортакъ къошманъ. Ана-бабагъа, акърабагъа, етимлерге, ёкъсулларгъа, якъын къомишугъа, узакъ къомишугъа, якъын аркъадашкъа, ёлджугъа, эллеринъиз алтында олгъанларгъа (къул, джарие, хызметчи ве оларгъа бенъзегенлерге) эйи давранынъ. Аллаһ озюни бегенген ве даима макътанып тургъан кимсени севмез.

(Ниса суреси, 36-нджы ает)

Эй, му'минлер! Бир
топлулыкъ башкъа
бир топлулыкъны
мыскъылламасын.
Бельки де олар,
булардан даа
яхшыдырлар.
Къадынлар да
къадынларны
мыскъыллама-
сынлар. Бельки,
олар булардан
даа яхшыдырлар.
Озь-озюнъизни
айыпламанъ,
бир-биринъизни
яман лагъапларнен
чагъырманъ.
Имандан сонъ,
фасыкълыкъ не
яман бир исимдир!
Ким де тевъбе
этмесе, иште олар
залымларнынъ
озюдир.

(Худжурат, суреси, 11-нджи ает)

Къур'ан-ы Керим бизге иман эсасларыны огрете

Къур'ан-ы Керим эр шейден эвель инсанларны инанмагъа чагъыра. Бу черчиведе нелерге инанмамыз кереклигини бизге огрете. Къур'ан-ы Керим чагъыргъан иман эсасларынынъ башында Юдже Аллахнынъ барлыгъы ве бирлиги тура. Сонъра Аллахнынъ мелеклерине, эндирген китапларына, пейгъамберлерге, ахирет кунюне, эр шей Аллахнынъ такъдири ве тилемеси иле мейдангъа кельмесине иман келе. Булар Аллахкъа инанмагъа багълыдыр. Аллахкъа, Онынъ бильдирген иман эсасларына гонъюльден инанамыз.

Къур'ан-ы Керим инсанларны Ислямгъа чагъыра. Иман эткенлернинъ нелер къазанаджакъларыны ачыкълай. Инанмагъанларнынъ исе, огърайджакъ фена акъибетлерни бильдире. Буларнен багълы кечмиште олгъан вакъиалардан орьнеклер анылата.

Къур'ан-ы Керимде энъ буюк эмиет тевхидге бериле. Тевхид Аллахкъа инанмакъ ве онынъ бирлигини къабул этмектир. Аллахны билерек, ялынъыз Онъа ибадет этмек ве Ондан башкъа ич бир кучъни танымамакътыр. Тевхид эсасларыны къабул эткенлер асла путларгъа табынмаз ве олардан ярдым истемезлер. Затен джансыз таш парчаларына сыгъынмакъ, олардан ярдым умют этмек акъыллы бир инсангъа ич ярашмаз. Анджакъ бильгисиз ве джайль адамлар бойле ишлерни япарлар. Инсан Аллахны акъкъы иле бильсе, Онынъ истеклерини даа яхшы къаврар.

Юдже китабымызнынъ тевхид инанчына берген эмиетинден долайы, тевхидге Къур'ан-ы Керимнинъ къальби дие билемиз. Бир адам Аллахнынъ барлыгъы ве бирлигине шубеленсе, инанчы бундан пек буюк зарар корер. Юреги токтагъан инсан ольгени киби зайыфлангъан иман вакъты келип ёкъ олур.

Иман эткен сонъ, иманымыз ичюн керек шейлерни сёз ве аракетлеримизнен ифаде этмемиз, арамдан ве феналыкълардан къачынмамыз керек. Буны гузель ве файдалы ишлер, яни

салих амель япаракъ, ортагъа къоя билемиз. Япкъан эр бир яхшы ве гузель ишимиз салих амельдир.

Инсан иманыны арекетке кечирмесинен, эйиликлерге ве гузелликлерге ёнелир, ярамай ишлерден узакъ олур. Бу иманнынъ табиий нетиджесидир. Чюнки, иман эткен адам *Къур'ан-ы Керим* косътерген ольчулер ичерисинде яшамагъа арекет эте. Бу да, табиий оларакъ инсанны акъыллы бир мусульман ве эр кес тарафындан севиленгъен яхшы бир инсан олмагъа, эйиликлер япмагъа ве ярамайлыкълардан узакълашмагъа ёнелтир.

Къур'ан-ы Керим бу дюнья аятынынъ кечиджи олгъаныны, инсанлар ольген сонъ текрар тириледжегини ве ахирет юртунда бу дюньяда япып етиштирген ишлери акъкъында эсап береджегини анълата. Аллаһ косътерген шекильде яшагъанларгъа сонъсуз ахирет бахтынынъ муждесини бере. Бойлеликнен, дюнья аятынынъ кечиджи бир аят олгъаныны, ахирет аятынынъ исе, эбедий девам этеджегини *Къур'ан-ы Керимден* огренемиз. Эр бир инсан ольген сонъ бу дюньяда япкъанларынынъ къаршылыгъыны мытлакъа аладжакъ. Буннынъ ичюн *Къур'ан-ы Керим* бизлерге ахирет аятыны ич бир вакъыт унутмамакъны сыкъ-сыкъ тенбилей.

Къур'ан-ы Керим бизге ибадетлеримизни огрете

Къур'ан-ы Керимде Аллаһкъа ибадет этиювимиз эмир этиле ве ибадетлеримизнинъ темель эсаслары ер ала. Анджакъ *Къур'ан-ы Керимни* насыл окъуп анълайджагъымызны ве ибадетлеримизни насыл япадагъымызны Пейгъамберимизден огренемиз. О, мусульманларгъа япмалары керек олгъан ибадетлерни тедбикъ этерек косътергендир. Айрыджа ондан ялынъыз ибадетлеримизни насыл япадагъымызны дегиль, динимизнинъ бутюн эмирлерини огренемиз. Онынъ омюри ве арекетлери биз ичюн энъ гузель мисальдир. Севимли Пейгъамберимиз «Мен намазны насыл къылсам, сиз де ойле къылынъыз», «Аджылыкънен багълы ибадетлеринъизни мен япкъаным киби япынъыз», деп буюрган.

*Эй, инангъанлар,
шейтаннынъ
ёлундан
кетменгъиз. Ким
онынъ ёлундан
кетсе, бильсин
ки, шейтан
ахлякъсызлыкъны
ве ярамай
шейлерни огретир.*

(Нур суреси, 21-нджи ает)

Аллах, шубесиз,
 адалетли,
 мерхаметли
 олмакъны,
 якъынларынъа
 яхшылыкъ
 япмакъны
 эмир эте эм де
 бозгъунлыкъны,
 феналыкъны,
 джинаетликни
 ясакъ эте. О зат
 (Аллаһ) ибрет
 алырсыз деп,
 сизге огют берир.
 (Нахль суреси, 90-нджы ает)

Намаз эр кунълук ибадетимиздир. Юдже Аллахкъа багълылыгъымызны даима девам этювини теминлер. О, эр тарафлама темизликтир. Намаз башта алгъан абдестимиз иле вуджудымызны темизлей. Куньде беш кере юзюни мубарек Кябеге чевиререк намаз къылгъан инсаннынъ намазы оны яманлыкълардан къорчалар.

Ораза йылда бир кере Рамазан айында тутула. Оразанынъ да эм маддий, эм маневий файдалары бар.

Малиевий ибадет олгъан зекят зенгин мусульманларгъа аиттир. Зенгин мусульманлар эр йыл малларынынъ белли бир микъдарыны фукъарелерге бере. Бу, адамгъа пайлашма севинчини къазандырыр ве топлумнынъ багъларыны пекиртир.

Хадж да кучю еткен эр бир мусульманнынъ борджудыр. Кучю еткенлер омюрлеринде бир кере севимли Пейгъамберимиз догъып оськен Мекке шеэриндеки Кябени ве этрафындаки мукъаддес ерлерни имкъяларына коре зиярет этмелери керек. Ер юзюндеки бутюн мусульманлар тиллери, ренклери фаркълы олса да, эп бирликте Раббилерине ёнелип, ибадет этерлер.

Булардан башкъа фитр садакъасы, къурбан киби башкъа базы ибадетлер де бар.

Япкъан эр ишимизни яхшыджа ве гузельдже япмамыз, яхшы тюшюнмемиз, яхшы аркетлер япмамыз, ярдымгъа мухтадж олгъанларгъа

ярдым этмемиз де бирер ибадеттир. Къуругъан бир чечекни сувармамыз да бир ибадеттир. Ач олгъан бир мышычыкъкъа отьмек бермек, къанаты къырылгъан бир къушчыкънынъ ярасыны багъламакъ да ибадеттир. Чюнки, бутюн джанлыларны север ве эйилик япар экенмиз, ич бир къаршылыкъ беклемеймиз. Бутюн джанлыларны Аллаһ яратты. Биз яратылгъанларны яраткъаннынъ себебинден севемиз.

Ибадетимиз бизни Яратыджымыз ве Раббимиз олгъан Аллаһкъа якъынлаштырыр. Инсан бедени ве руху олгъан бир варлыкътыр. Яшамакъ ичюн вуджудымызнынъ ашамагъа, ичмеге ве юкъламагъа насыл ихтияджи олгъаны киби, руху-мызнынъ да бойле бир такъым ихтияджлары бар. Биз руху-мызнынъ бу ихтияджларыны ибадет этерек къандырырмыз. Япкъан ибадетлеримиз иле эм Аллаһнынъ огюндеки вазифемизни эда этермиз, эм де рухумызны беслермиз. Ибадет иманымызны къуветлендире ве рухумызны юджельте. Къальбимизге Аллаһ севгисини ерлештире.

Къур'ан-ы Керим бизге дуа этмекни огрете

Къур'ан-ы Керимде гузель дуалар бар. Раббимиз Къур'ан-ы Керимде бизге Онъа насыл дуа этеджегимизни огрете. Бу шекильде китабымызда пек чокъ дуа бар. Дуаларнен бизни яраткъан Раббимизге, бизге берген сонъсуз ниметлер ичюн тешеккур этемиз. Бир сыкъынтыгъа тюшкенимизде, бизни гъам-кедер саргъанда эллеримизни ачып, Онъа дуа эте, Ондан ярдым сораймыз. Юдже Раббимиз бизим сесимизни эшитир ве япкъан дуаларымызны къабул этер.

Дуа ибадетнинъ негизидир. Аллаһ иле къулу арасында сым-сыкъы бир багъ къура. Аллаһ къальплеримизде сакълагъан гизли сырларымызны бильгени киби, энъ чаресиз, ярдымгъа энъ мухтадж олгъанымызда да бизни коре, сесимизни эшите ве сыкъынтыларымызны кеткизип, бизге ярдым эте. О, инсанларнынъ сыкъынтыгъа огърамасыны ич истемез.

Бизим вазифемиз самимийликнен Раббимизге хытап этмек, гонъюльден Онъа дуа этмектир. Гизли, ашкъяр эр шейни

*Раббимиз!
Эсап-китан
япыладжакъ
(къыямет)
куню мени, ана-
бабамны ве бутюн
му'минлерни
багъышла!*

(Ибрахим суреси, 41-нджи ает)

*Биз инсангъа ана
ве бабасына яхшы
давранмакъны
тевсие эттик*

(Ахкаф суреси, 15-нджи ает)

бильген Раббимиз, инсанларнынъ тышкъы корюнишлерине дегиль де, къальплерине бакъа.

Къур'ан-ы Керим бизге ахлякълы олмакъны огрете

Къур'ан-ы Керим гузель ахлякъ эсасларыны ачыкълай ве буларгъа уйгун арекет этмемизни истей. Инсанларнынъ бахтлы олувары шу эсасларгъа уймаларына багълыдыр. Ана ве бабагъа яхшылыкъ ве гузель давранув, акърабагъа, ёкъсулгъа, ёлда къалгъангъа ярдым, исрафтан къачынуув, берген сёзюньни ерине кетирюв, ишанчлы олув, ярамай арекетлерден узакъ турув, оксюзнинъ малына козь атмамакъ, кимсенинъ джанына ве малына зарар бермемек, севги, сайгъы, къардашлыкъ, догърулыкъ, дюрюстлик, акъ ве адалет боюнджа иш тутмакъ, ярдымсеверлик, ишни гузель япмакъ, ишкирлик, джумертлик ве саире киби гузель ахлякъ къаиделери инсанларны дюньяда ве ахиретте бахткъа къавуштырыр. Аллахнынъ къойгъан ольчулерини бозувдан къачынмакъ, даима эйилик япмакъ, сёзюнде турмакъ, иффет ве хая саиби олмакъ да, *Къур'ан-ы Керимнинъ* энъ чокъ къайд эткен гузель ахлякъ къаиделериндендир.

Къур'ан-ы Керимнинъ энъ чокъ риает этильмесини истеген эсаслардан бири де адалеттир. Адалет эр кеснинъ акъкъыны къорчаламакъ ве акъсызлыкъ этмемектир. Раббимиз дин, тиль ве ыркъ фаркъына эмиет бермеден, инсанларнынъ арасында адалетли олмамизны эмир эте. Мусульманлар тарих боюнджа бу тарзда иш тутаракъ, башкъа динлерге инангъан ве башкъа миллетлерден олгъан адамларнен барышып, муаббет яшамакъталар. Аталарымыз къолларынынъ астында олгъан еудий ве христианларгъа ич бир вакъыт динлерини денъиштирмеге зорламагъанлар, оларны озь динлеринде сербест быракъкъанлар.

Инсаннынъ рухий гузеллиги ахлякъынынъ гузеллигиндендир. Ахлякъы гузельнинъ къальби де гузель олур. Энъ яхшы инсан Аллахкъа ве пейгъамберге инанып, оларнынъ ёлуны кутъкен ве ахлякъы гузель инсандыр.

Къур'ан-ы Керим ялан, сахтеджилик, алдагуб, озюни бегнемек, башкъаларыны алчалатмакъ, ярамай сёз сёйлемек киби чиркин адетлерден къачынмамызны истер.

Бойледже *Къур'ан-ы Керим* инсанларнынъ барышыкълыкъ ичинде бахтлы ве раат бир шекильде яшамалары ичюн лязим олгъан ахлякъ къаиделерини бизге бильдире.

Инсаннынъ озюнден башлап, Яратыджысына къадар узангъан кениш бир месулиет мейданы булуна. Раббине нисбетен борджларыны, ибадет этерек, инсанларгъа нисбетен борджларыны исе, оларнынъ акъларына сайгъы косътеререк, ерине кетирир.

Къур'ан-ы Керим бизге эялны ве арамны, яхшыны ве яманны, догъруны ве янълышны огрете

Къур'ан-ы Керим бизге Аллах нени эял ве нени арам сайгъаныны бильдире, яхшы ве яманнынъ не олгъаныны огрете, яхшылыкъ ве гузелликлерни косътерип, ярамай ишлерден къачынмамызны истей. Чюнки, эял ве яхшы ишлер бизге узур берир, феналыкълар ве гунахлар гонълюмизни къарартыр.

Къур'ан-ы Керим эял къазанчларгъа ве ярарлы ишлерге буюк эмиет ве дегерлик бере. Эял ёлдан барып, къазанч эльде этмемизни, ашап-ичкен шейлеримизнинъ эял ве темиз олгъаныны истей. Домуз эти ве ольген айваннынъ эти киби арам сайылгъан шейлерни ашамакъны ясакълай. Алкоголли ичимликлер ве сархошландырыджы маделерден узакъ турмамызны истей. Хырсызлыкъ, къанунсызлыкъ, баскъындыжылыкъ, файыздыжылыкъ, къумар киби акъсыз къазанч ёлларыны буюк гунах сая.

Къур'ан-ы Керим бутюн инсанларгъа яхшы мунасебетте олмакъны эмир эте, зулум ве акъсызлыкъ этмекни, инсанларнынъ къусурлары ве эксикликлерини къыдырмакъны, оларны алчакъ коръмекни, ифтира этмекни ве чиркин адлар такъмакъны ясакълай. Бойлеликнен, темиз, ишанчлы, озъара

*Раббинъ ялынъыз
Онъа къулдукъ
этменъизни
ве ана-
бабаларынъызгъа
эйилик
япманъызны
буюрды. Эгер
эксинден бири я
да экиси де сенинъ
къолынъ астында
къартайсалар,
оларгъа бакъып
«Уф!» биле
деме, оларгъа
сёз къайтарма
ве экисине де эп
татлы ве гузель
сёз сёйле.*

(Исра суреси, 23-нджи ает)

сайгъы ве барышыкълыкъ ичинде яшагъан инсанлыкъ ичюн орьнек бир топлум тешкиль этильмесини истей.

Къур'ан-ы Керим озюмиз, къомшуларымыз ве этрафымыздакилернен, чевремизнен муаббет олмамызны истей. Инсанларны ынджытаджакъ ве раатсыз этеджек арекетлерден узакъ турмакъны огютлей. Даима яхшылыкъ ве гузелликнинъ тарафдары олмамызны истей. Якъынларымыздан башлап, мухтадж олгъанларгъа ярдым этмекни огрете.

Къур'ан-ы Керим аиле аятына эмиет бере

Къур'ан-ы Керим аиленинъ топлум аятындаки ерине дикъкъатны джелъп этип, аиле аятынынъ севги, сайгъы ве раатлыкъ ичинде девам эте бильмеси ичюн аиле азаларынынъ бири-бирилери огюндеки вазифелерини бильдире. Балаларнынъ яхшы ве ахлякълы инсан оларакъ етиштирилъмесини эмир эте. Ана ве бабагъа сайгъы къосътерильмесини истей. Оксюзлерге ве ёкъсулларгъа саип чыкъылмасыны истей.

Къур'ан-ы Керим бизге севмекни огрете

Къур'ан-ы Керим бизден аилемизни, ана ве бабамызны севмемизни ве оларны урьмет этмемизни истей. Чюнки, бизни дюньягъа кетирген ана ве бабамыздыр. Оларны пек севемиз. Демек, ана-бабамызгъа, къардашларымызгъа нисбетен сайгъылы олмалымыз.

Къур'ан-ы Керим бизден акърабаларымызны севмемизни, оларнен эр вакъыт яхшы яшамамызны истей, ярдымджи олмамызны огрете. Къомшуларымызны да севмели, оларнен яхшы мунасебетте олып, къыйын заманларында ярдым этмелимиз. Чюнки инсанлар къомшуларынен ян-янаша яшай. Оларнынъ дертлерини пайлашып эксильтир, севинчлерини пайлашып арттырырмыз.

Къур'ан-ы Керим бизден бутюн инсанларны севмемизни истей. Анги ыркътан ве renkтен олса олсун, анги бойдан ве сойдан олса олсун – бутюн инсанларны севермиз. Чюнки, Ал-

*Керчектен де
 азрети Мухаммед
 (с.а.в.) сизлер
 ичюн гузель бир
 орънектир.*

(Ахзаб суреси, 21-нджи ает)

лаһ инсанларны бир яраткъан. Кимсенинъ кимседен устюнлиги ёкъ. Акъикъий устюнлик Аллаһкъа къаршы кельмемекте, Онынъ севгисини къазанмакъта, Онъа къаршы кельмектен сакъынмакъта ве Онъа якъын олмакътадыр. Бир-биримизни северек, дюнъямызны гуль багъчагъа чевирмек бизим элимизде. Къавгъа ве дженклер инсан огълуна козьяшлардан башкъа не кетирди? Ич бир шей инсан аятындан дегерли дегиль. Юдже Китабымызда бир инсанны яшатмакънынъ бутюн инсаниетни яшатаджакъ къадар дегерли олгъаны къайд этиле. Кене Китабымызда бир инсанны ольдюрмекнинъ де, бутюн инсанларны ольдюрмек киби олгъаны язылдыр.

Къур'ан-ы Керим бизден кимсесиз, эви-баркъы олмагъанларгъа ярдым къолумызны узатмамызны истей. Чюнки, биз инсанмыз. Кимсеси олмагъанларгъа, ёлда къалгъанларгъа ярдым этмек бизим инсаниетлик вазифемиздир. Инсан олгъанымыз ичюн эр кеске яхшылыкъ япамыз.

Къур'ан-ы Керим бизден джанлы-джансыз бутюн барлыкъларны севмемизни истей. Кокте геджелейин парылдагъан йылдызларны, айны, кунешни, ягъмурны, сачларымызны охшагъан рузгярны седемиз. Шырыл-шырыл акъкъан ирмакъларны, чешит ренкли чечеклерни, пападиелерни, шень учушкъан кобелеклерни, тереклернинъ устюнде чивильдешкен къушларны седемиз. Олар бизге Яратыджымызны хатырлаталар. Олар бизге ер юзюнде энъ дегерли барлыкъ инсан олгъаныны хатырлаталар.

Къур'ан-ы Керим бизден бизни энъ гузель бичимде яраткъан Аллаһны севмемизни истей. Чюнки, дюнъяда эр шей биз ичюн яратылды. Бизни пек севген Раббимизни биз де пек седемиз. Инсанларгъа бильмекни ве севмекни огреткен Юдже Китабымызны да пек седемиз.

Къур'ан-ы Керим балаларнынъ севильмесини истей. Балалар севгиге ойле мухтаджлар ки, аналары оларны севги иле осьтюрелер. Сабийлер санки тек севильмек ичюн яратылгъанлар. Чечеклерни джанландыргъан сув ве топракъ исе, балаларнынъ да, бойле къайгырув ве севгиге ихтияджлары бар. Бу себептен, *Къуран-ы Керим* балаларнынъ, оксюз ве

етимлернинъ даа чокъ севилямесини ве къайгырылмасыны истей.

Балалар дюньягъа тер-темиз ве гунахсыз оларакъ келелер. *Къур'ан-ы Керим* оларнынъ кельмесини мужде иле аңълата. Олар бир муждедилер. Аллаһтан кельген бир мужде!

Балалар Юдже Раббимизнинъ бир бахшышы ве козъайдынлыгыдыр. *Къур'ан-ы Керим* оларгъа козъайдынлыгъы дей. Аналар, бабалар, деделер, къартаналар ве эр кес ичюн козъайдынлыгъы.

Къур'ан-ы Керимге коре, олар дюнья аятынынъ ярашыгъы ве зийнетидир. Олар Юдже Аллаһ санатынынъ инджеликлеринен толудырлар.

Севимли Пейгъамберимиз балаларны пек севе, оларгъа буюк дегер бере эди. Оларнынъ агълагъанларыны эшиткенинен, даа зияде агъламасынлар деп, аман намазыны битирген. Оларны тизлерине отуртып «Булар дженнетнинъ къоқулары!» дей эди. Оларны ынджыткъанларына ич даянмай эди. Оксюзлернинъ мугъаймасына ич де ёл бермеген. Оларны сыртына алып оюнлар ойнагъан, оларнен шакъалашкъан. Оларгъа селям берип, ал-хатыр сорагъан. Оларны къучакълап, опе, охшай, сыртында ташый ве оларнынъ оюнларына къошула эди. Оларнынъ дертлерини та юрегининъ теренликлеринде ис этер эди.

Бойледже, буюклер де оларгъа насыл мунасебетте олмакъ кереклигини Пейгъамберимизден ве онъа эндирилген *Къур'ан-ы Керимден* огрендилер.

Къур'ан-ы Керимден балаларгъа огютлер

«Ибрахим буны озюнинъ огъууларына да васиет этти, Якъуб да ойле. «Огъууларым! Аллаһ сиз ичюн бу Ислямны сечти. Сиз де анджакъ мусульманлар оларакъ олюнъыз», деди. Ёкъса, Якъубгъа олюм кельген вакъытта сиз о ерде эдинъизми? О заман (Якъуб) огъууларына: «Менден сонъ кимге къуллукъ этеджексинъиз?» деген эди. Олар: «Сенинъ ве аталарынъ Ибрахим, Исмаил ве Исхакънынъ иляхы олгъан тек

*Балаларынъыз
пишкинлик чагъына
киргенлеринде,
озьлеринден
эвелькилер, изин
истегенлери
киби, олар да
изин истесинлер.
Иште, Аллах
аетлерини сизге
бойле изаатлар.
Аллаһ хакъкъы иле
билиджи, укъом ве
икмет саибидир.*

(Нур суреси, 59-нджы ает)

Аллаһкъа къуллукъ этеджекмиз; биз ялынъыз Онъа теслим олгъандырмыз», дедилер» (Бакъара суреси, 132, 133-нджи аетлер).

«Лукъман огълуна огют беререк: «Яврум! Аллаһкъа ортакъ къошма! Догърусы, ширк буюк бир зулумдыр», деген эди.

Биз инсангъа ана-бабасына эйи мунасебетте олмасыны эмир эттик. Чюнки, анасы оны нидже сыкъынтыларгъа къатланаракъ къарнында ташыды. Сюттен кесилюви де, эки йыл ичинде олур. (Иште, бунынъ ичюн) башта манъа, сонъра да ана-бабанъа шукюр эт, дие эмир эттик. Дёнюш манъадыр.

Эгер олар сени акъкъында бильгинъ олмагъан бир шейни (кёр-кёране) манъа ортакъ къошувунъ ичюн зорласалар, оларгъа итаат этме. Оларнен дюньяда яхшы кечин, манъа ёнельгенлернинъ ёлуна уй. Сонъунда дёнюшинъиз анджакъ манъадыр. О заман сизге япкъанларынынъизны хабар беририм.

Лукъман огютлерине бойле девам эткен эди: «Яврум! Япкъан ишинъ, яхшылыкъ я да яманлыкъ, бир хардал да неси агъырлыгъында биле олса ве бу, бир къаянынъ ичинде я да коклерде, яхут ернинъ теренликлеринде булунса, кене де Аллаһ оны сенинъ къаршынъа кетирир. Догърусы, Аллаһ энъ уфакъ ишлерни корип бильмекте ве эр шейден хабердардыр».

«Яврум, намаз къыл, яхшылыкъны эмир эт, яманлыкътан вазгечтирге чалыш, башынъа кельгенлерге сабыр эт. Догърусы, булар эмир этильген ишлердендир».

«Бийсинмеден, инсанлардан юзь чевирме ве ер юзюнде гъурурланаракъ юрьме. Зира, Аллаһ озюни бегенген, макътанып тургъан кимселерни севмез».

«Ер юзюнде саде ол, сесинъни сакинлет. Чюнки, сеслернинъ энъ чиркини эшеклернинъ сесидир» (Лукъман суреси, 13-19-нджы аетлер).

ОКЪУЙЫКЪ...

ОРЮМЧЕК, ОЗЮНИНЪ АДЫНЕН ЭНГЕН

СУРЕНИ АНЪЛАТА

Мен бир кичкене орюмчегим. Юзюнъизни аман бойле бурюштирменъ. Пек чокъунъыз мени корьгенде хошланмагъанынъызны ве атта къоркъкъанынъызны билем. Анджакъ шуны унутманъ ки, Раббимиз ич бир шейни бошуна ве бакъымсыз яратмагъандыр. О, *Къур'ан-ы Керимде* меним акъкъымда сёз юрьсете ве азрети Мухаммед (с.а.в.) де, Онынъ эмиринен *Къур'ан-ы Керимнинъ* 29-нджы суресине меним адымны (Анкебут) берген. Сизге кыскадан шу сурени анълатайым.

Анкебут суреси 69 аеттен ибарет. Мында анълатылгъан эсас мевзулар арасында Аллаһкъа иман, ана ве бабагъа итаат этмекнинъ эмиети, яманлыкъ япкъанларнынъ аджджы сонъу, инанып яхшы ишлер япкъанларнынъ эйиликлери энъ гузель шекильде къайтарыладжагъы анълатыла. Айрыджа намаз къылмакъ инсанни яманлыкълардан къорчалайджакъ, Аллаһны анъмакъ буюк бир ибадет олгъаны, инсанлар даима Оны анъмакъ ве Онъа дуа этмек зарурлыгъына диккъат джелъп этиле. Яратылгъан эр бир джанлынынъ мытлакъа бир кунъ оледжеги, ялан айтмакънынъ пек чиркин олгъаны, эр кес анджакъ кенди ишлеген гуналары ичюн джевап береджеги бильдириле. Кене бу суредде Нух, Ибрахим, Лут, Шуайб ве Худ пейгъамберлернинъ икяелери ер алалар.

Шимди, келинъиз, суренинъ бизнен алякъадар ерине бакъайыкъ. Суре адыны 41-нджи аетте къяфирлернинъ ишлери орюмчек агъына бенъзетильмесинден алгъан. Мындаки бенъзетме, керчек къаршысында зайыф ве чыдамсыз, сахте инанч ве дегерлерни анълатмакъта. Анкебут – ыргъачы орюмчек демектир. Ыргъачы орюмчек агъыны орьгиненен, шу ерде эшини ольдюре. Сонъра бу агъ ичине тюшкен чибин ве боджеклер тузакъкъа тюшелер. Япкъан эвимиз бизге коре хаялий сагъламдыр. Атта орюмчек агъы-

*Аллаһтан
башкъа достлар
тутунгъанларнынъ
вазиети
орюмчекнинъ
вазиети кибидир.
Орюмчек бир юва
япар: албу ки,
юваларнынъ энъ
чюрюги, шубесиз
орюмчек ювасыдыр.
Кешке бильселер
эди!*

(Анкебут суреси, 41-нджи ает)

нынъ йипчиклери айны шу къалынлыкътаки челик тельден де къавийдир.

Инсанлар бильмейлер, амма мен сизге сёйлейим. Биз, орюмчеклер, ореджек ернинъ математик ве геометрик эсабыны япып, ишимизни башлаймыз. Орьген агъымыз бизим эм ятагъымыз, эм мунасебет вастамыз, эм тенбиелев алетимиз, эм де зырхымыздыр. Агъымыз бизге коре къавий исе де, орюмчек ювасынынъ чыдамсыз ве зайыфлыгъы эр кес бильген бир акъикъаттыр. Орюмчекнинъ ювасы не кольге япар, не де къорчалар. Рузгярдан я да уфакъ бир токъунувдан, языкъ ки, аман бозулыр.

Иште, суред анълатылгъан вакъиалар ве еткизмек истенильген хабер бу орьнек этрафында долангъаны ичюн, орюмчек бенъзетмеси суренинъ темсили оларакъ къабул этилир. Орюмчек япкъан юва не къадар зайыф исе, Аллахтан башкъасынынъ дестек ве ярдымына ишангъанларнынъ таянчлары да, бойле зайыфтыр. Инсанлар чокъусы базы кучъ ве къуветни ер юзюндеки асыл кучъ ве къувет, деп беллейлер. Кене пек чокъ кимсе пара ве мал-мулькни акъикъий кучъ-къувет дие къабул эте. Озюни шуларны эльде этмек ичюн багъышлай. Бир чокълары файдасыз, олур-олмаз бильгилер пешинден чапкъалай. Бази инсанлар да сия ве къаба къуветни эр шейден устюн корелер. Албу ки, оларны яраткъан иляхий кучъни корьмек кереклер.

Иште, Юдже Аллах бутюн буларны орюмчеклернинъ бир уфюрюв ве токъунув иле йыкъылгъан зайыф агъына бенъзетмекте. Акъикъий кучъ ве къувет Онынъ достлугъыдыр. Бунинъ тышындакилер не къадар къуветли корюнселер де, Аллахнынъ къатында оларнынъ дегери орюмчек кибидир. Олар Юдже Аллахнынъ озюне къалса, кендини танъры сангъан Немрутны бир сиврисинек иле ёкъ эткенини ве азрети Мухаммедни (с.а.в.) ольдюрмек ичюн гизленген магъаранынъ къапусына къадар кельген сиялы инсанларны бир орюмчек иле гъайып эткенлерини бильмейлерми? Билелер, амма акъикъатны корьмек истемейлер. Мевзу бу ерге кельгенде, мени пек бахытлы япкъан бир вакъианы

сизнен пайлашмакъ истейим. Мен айны заманда азрети Мухаммеднинъ (с.а.в.) Меккеден Мединеге япкъан мубарек иджрет ёлджулыгъында эмиетли бир вазифени эда эткен орюмчегим. Юдже Аллах азрети Мухаммед (с.а.в.) ве ёл аркъадашы азрети Эбубекирни къорчаламакъ ичюн магъаранынъ къапусына агъ орьмек вазифесини манъа ишанды. Мен ичюн даа да буюк бахыт исе, азрети Мухаммеднинъ (с.а.в.) нурлу юзюни корьмедир. Онен ве ёл аркъадашынен кечирдигим учь кунь аятымнынъ энъ гузель куньлеридир. Бу, мен ичюн не буюк бир бахыттыр!

Эгер сизлер ялынъыз Аллахкъа ишансанъыз ве сыгъынсанъыз, огюньизде расткельген эр анги къыйынлыкъларны къолай-къолай енъерсинъиз. Юдже Аллахкъа сыгъыннынъыз, чюнки, Ондан да буюк ярдымджы ве акыкый дост ёкътыр.

ДЁРТЮНДЖИ БОЛЮК

КЪЫССАЛАРДАН ИССЕМИЗГЕ ТЮШКЕНИ

Ильк инсан, ильк пейгъамбер

Аллаһ башта Адем бабамызны яратты. Сонъра Ава анамызны яратты. Экисини бир-бирине эш япты. Оларгъа барлыкъларны ве оларнынъ адларыны огретти. Адемге Ава демекни, Авагъа Адем демекни огретти. Оларгъа эр шейни бильмекни, эр шейни танымакъны огретти. Адем бабамызгъа пейгъамберлик берди. Бутюн инсанлар азрети Адем ве Аванынъ балаларындан чокълаштылар. Ер юзюнинъ чешит ерлерине дагъылдылар. Ер юзюнде чешит тиллер ве ыркълар мейдангъа кельди. Беяз ве къара тенлилер азрети Адем ве Авадан чокълаштылар. Сарышын, къумрал ве эсмерилер де азрети Адем ве Аванынъ эвлятларыдырлар. Сачларымызнынъ тюсю, козьлеримизнинъ ренки башкъа-башкъа олса да, чешит тиллерде лакъырды этсек де, бир юрегимиз, эки къолумыз ве эки аягъымыз бар. Эписинден де зияде бир акъылымыз бар. Бутюн буларны бизге *Къур'ан-ы Керим* огретмекте. О язмагъан олса эди, бизлер инсанларнынъ насыл яратылгъаныны, насыл чокълашкъанларыны, ер юзюнде не ичюн дагъылгъанларыны бильмез эдик. Ер

юзюндеки инсанларнынъ хызметине берильген Китабымызда язылгъаны ичюн билемиз.

Азрети Адемден эвель мелек ве джин адыны ташыгъан варлыкълар яратылгъан эди. Аллаһ мелеклерге ер юзюнде инсанны яратаджагъыны сөйлегенинен олар: «Раббимиз, биз Санъа къуллукъ этемиз. Сени алгъышлаймыз, юджельтемиз. Догърусы, яратаджакъ инсанынъ ер юзюнде къан акъызмасындан, бозгъунджылыкъ япмасындан къоркъамыз», дедилер. Аллаһ, сизлер бильмегенинъизни мен билем, дие ильк инсан ве ильк пейгъамбер азрети Адемни топракътан яратты. Сонъ онъа джан берди.

Аллаһ азрети Адемге эр шейнинъ адыны огретти. Кунешке кунеш, топракъкъа топракъ, рузгяргъа рузгяр, чечекке чечек, къушкъа къуш демекни огретти. Не къадар барлыкъ бар исе, азрети Адем эписининъ адларыны огрэнди. Албу ки, Аллаһ мелеклерге буларны огретмеген эди. Азрети Адемни ве ондан чокълашаджакъ инсанларны дигер варлыкълардан устюн этти. Раббимиз азрети Адемден барлыкъларнынъ адларыны мелеклерге сөйлемесини истеди. Азрети Адем бутюн адларны сөйлеген сонъ мелеклер Аллаһнынъ эмиринен, азрети Адемге седжде этерек, онынъ устюнлигини къабул эттилер. Ялынъыз шейтан Аллаһнынъ эмирине бойсунмады ве азрети Адемнинъ устюнлигини танымады. Озюни атештен яратылгъаныны сөйлеп, топракътан яратылгъан азрети Адемни алчакъ сайды. Буюкликке берилип, Аллаһкъа къаршы чыкъты. Албу ки атешни де, топракъны да, Аллаһ яратты: атешнинъ топракътан не устюнлиги ола билир эди! Азрети Адем топракътан яратылгъаны ичюн дегиль, Аллаһ тарафындан акъыл ве ираде берильгени ичюн устюндир.

Аллаһ Онъа къаршы чыкъкъан, буюкленип кибирленген ве инсанны алчалткъан шейтанны къияметке къадар лянетледди. Онъа, инсанларнынъ олюп, текрар тириледжек кунюне къадар вакъыт бельгиледи. Шейтан пешман олып, якъкан хатасы ичюн афу сорамакъ ерине, тик башлыкъны сечти ве

Аллаһкѡа кѡаршы чыкѡмакѡны девам этти. Инсанларны эйилик япмакѡтан вазгечтиреджегини ве яхшылыкѡлардан узакѡлаштырмакѡ ичюн элинден кельгенини япаджагѡыны айтты. Бойледже, шейтан бутюн гузелликлернинѡ душманы олды.

Аллаһ азрети Адемден сонѡ Аваны яратты. Оны азрети Адемге эш япты. Сонѡра оларны дженнетке ерлештирди. Оларгѡа бир терекнинѡ мейваларыны ашамакѡны ясакѡ этти. Айрыджа, шейтан инсанларнынѡ душманы олгѡаныны ве ондан узакѡ турмакѡ кереклигини огютледи.

Шейтан ясакѡ терекнинѡ мейваларындан ашасалар, ольмейджеклерини сѡйледи ве оларны кѡандыраракѡ ясакѡ мейваларны ашамаларыны теминледи. Азрети Адем ве Ава япкѡанлары ярамай бир шей олгѡаныны анѡлап, пешман олдылар. Шейтаннынѡ ийлесине кѡангѡанлары ичюн, онынѡ киби эбедий яман олып кѡалмакѡтан ве джеэннемге кирмектен кѡоркѡтылар. Аллаһ оларнынѡ пек пешман олып, кедерленгенлерини корѡди. Тѡвбелерини кѡабул этти ве оларны дженнеттен ер юзюне ѡллады. Бойледже инсаннынѡ дюньядаки аяты башланды.

Азрети Адем иле Ава Аллаһтан оларгѡа бала бермесини истедилер. Аллаһ да оларгѡа пек чокѡ огѡлан ве кѡыз балалар берди. Бойледже, дюньяда инсан чокѡлашмагѡа башлады. Азрети Адем озѡ эвлятларына пейгѡамбер олды. Аллаһ оны шейтаннынѡ ийлелеринден кѡорчалады.

Азрети Адемнинѡ огѡулларындан Хабиљ ве Кѡабиљ адлы эки кѡардаш Аллаһкѡа адакѡ адагѡан эдилер. Хабиљнинѡ адагѡы кѡабул этильди, Кѡабиљнинѡ адагѡы кѡабул этильмеди. Шейтан Кѡабиљнинѡ кѡальбини кѡардашына кѡаршы кѡызгѡанчлыкѡ ве кин иле толдурды. Аквибетте Кѡабиљ кѡардашыны ольдюрди. Ер юзюнде ильк деѡа кѡан тѡкюльди. Шейтан бу ольдюрювге пек кѡуванды. Кѡабиљ кѡардашынынѡ джеседини не япаджагѡыны билъмеди. Шашкѡан бир алда беклер экен, бир кѡаргѡаны корѡди. Кѡаргѡа ольген

бир къаргъаны коммек ичюн аякъларынен ер къазмакъта эди. Къабиль де бойле япа биледжегини тюшонди. Топракъны къазды ве къардашы Хабильни анда комъди. О куньден итибарен ольген инсанлар топракъкъа комюльдилер.

Ниает баягъы къартайгъан азрети Адем вефат этти. Оны да топракъкъа комъдилер.

Азрети Адем яратылгъан ильк инсан эди, инсан огълунынъ атасы эди. Ильки урбаны о кийди. Топракъны ильк дефа о сюръди, экин сачты, берекет топлады. Бильгенлерини балаларына огретти. Оларгъа эйилик япмакъны, яхшы инсан олмакъны ве селям бермекни огютледи.

Азрети Адем бизим ильк пейгъамберимиздир ве онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анылатыла.

Нухнынъ гемиси

Арадан узун йыллар кечти. Азрети Адемден сонъ инсанлар чокълашып ер юзюне яйылдылар. Топлулыкълар алында яшап башладылар. Инсанлар вакъыт кечкенинен пейгъамберлерининъ ёлундан чыкъып, путларгъа табынмагъа башладылар. Озь къолларынен япкъан путларгъа танъры дей, оларгъа ибадет эте эдилер. Азрети Адемнинъ балалары олгъанларыны да унуттылар. Кучлюю ве зенгинлер зайыф ве фукъарелерни эзиетлдилер. Къальплери къаткъан, мерхамет ве яхшылыкъ япмакъны унуткъан эдилер. Къыскасы, топлумда барышыкълыкъ ве тынчлыкъ къалмады. Аллах о топлумнынъ арасындан азрети Нухны сечип, онъа пейгъамберлик вазифесини юкледи. Азрети Нух кимсеге акъсызлыкъ этмеген, эр кеснинъ ишангъан ве севген бир кишиси эди. Мухтаджларгъа элинден кельгени къадар ярдым эте, акъикъатны ич чекинмеден сёйлей эди.

Азрети Нух пейгъамбер олгъан сонъ яшагъан топлумны Аллахкъа инанмагъа ве ялынъыз Онъа къулдукъ этмеге чагъырды. Озюнинъ бир вастаджы олгъаныны, Аллах севмеген ишлерни япмагъа девам этселер, барышыкълыкъ ве раат-

лыккыа иришалмайджакларыны сэйледи. Къавмы Азрети Нухнынь бу гузель чагырувына инанмагъанлары киби, онен берабер инангъанларгъа да, уджюм этилер. Онъа: «Сен де бизим киби бир инсансынъ, не ичюн санъа инанаджакъ экенмиз?», дедилер. О къадар арекет этильгенине бакъмадан, Аллаһкъа пек аз адам иман этти. Дигерлери путларгъа табынмакъны, яманлыкъ ве кучьсюзлерге нисбетен акъсызлыкъ япмакъны девам этилер. Инкяр эткенлер азрети Нухны дели дие къабаатладылар. Къолларындан кельгени къадар онынъ гузель чагырувына мания олмагъа тырыштылар. Нух пейгъамберге ве инангъанларгъа япкъан баскъыларыны ойле арттырдылар ки, оларны олюмнен къоркъуздылар. О исе, топлумына сабырнен гузель огютлер бермеге девам этти.

Шеэрнинъ илери кельген адамлары ве зенгинлернинъ къаткъан къальплери йымшамады ве инкярларында инатландылар. Нух пейгъамбер эллерини ачып Аллаһкъа дуа этти: «Эй, Раббим! Меним сёзлеримни ялан дейлер, манъа ярдым эт!» Буны корьген инкярджылар Нух пейгъамберге: «Ярдым истеген Раббинъ бизни джезаласын да, корейик», деп мыскылладылар. Нух пейгъамберге ве инангъанларгъа япылгъан баскъылар артыкъ даянылмайджакъ алгъа кельди. Бунынъ узерине, Нух пейгъамбер: «Эй, Раббим, мени ве иман эткенлерни къуртар!» дие дуа этти. Аллаһ Нух пейгъамберге бир геми япмасыны бильдирди. О куньге къадар ич геми япылмагъаны ичюн, кимсе геми япмакъны бильмей эди. Аллаһ Нух пейгъамберге геми япмакъны огретти. Ормандан агъач кетирип, буюк бир геми япты. Аллаһ геми япылгъан сонъ, азрети Нухтан иман эткенлерни гемиге миндирмесини истеди. Айрыджа, гемиге эр чешит айвандан бирер чифт алынмасыны истеди. Инкяр эткенлер якъынлашайткъан буюк фелякетни анъламадылар. Эртеси куню кок къара булутларнен къапланып, йылдырым урды ве чокъ кечмеден, къопкъадан тёкюльген киби ягъмур ягъып башлады. Ягъмур тынмадан эп ягъды. Эр ер сувгъа гъаркъ олды, инкяр эткенлер дагълар-

гъа таба къачтылар. Амма дагълар да оларны къуртарып оламады. Ягъмур ойле ягъды ки, бир къарыч топракъ биле къалмадан, эр ер сувнен къапланды. Нух пейгъамбернинъ гемисини мыскъыллагъан инкъарджыларнынъ эписи богъулып олдылер.

Куньлернен ягъгъан ягъмур тынды, булутлар даркъады. Кунеш узун бир вакъыттан сонъ, ер юзюне нурларыны джумертчесине сачып башлады. Аллаһ Онъа иман эткен бир авуч инсанны къуртарды

Сувлар яваш-яваш чекильди. Дагълар, вадийлер янъыдан пейда олып башлады. Ер юзюне янъы бир аят кельди. Бу себептен, азрети Нух азрети Адемден сонъ, инсаниетнинъ экинджи атасы сайыла.

Азрети Нух да бизим пейгъамберимиздир. Ильки гемини о япты ве онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ яхшы шекильде анълатыла.

Атеш ичинде гуль багъчасы

Азрети Нухтан сонъ инсанлар ер юзюнде янъыдан чокълаштылар. Янъы-янъы шеэрлер къурып, топлум алында яшап башладылар. Инсанлар вакъыт кечкенинен, пейгъамберлер огреткен догъру ёлдан чекилип, яманлыкъ япмагъа, Аллаһны быракъып башкъа танърыларгъа сыгъынып башладылар. Аллаһ инсанларгъа юдже динини хатырлатмакъ ичюн, бир чокъ пейгъамберлерини ёллады. Азрети Ибрахим шу пейгъамберлерден бири эди. О, бугунь бир болюги Анадолуда булунгъан Бабиль улькесининъ халкъына пейгъамбер оларакъ ёлланылды. Мында инсанлар кунешке, айгъа, йылдызларгъа ве озь эллеринен япкъан путларгъа танъры, деп табына эдилер.

Ибрахим, пейгъамбер олмадан эвель, бир гедже кок юзюндеки йылдызларгъа ве айгъа бакъып: «Насыл ола да инсанлар буларгъа танъры, дие табыналар?», деп тюшюнди. Геджелери парыл-парыл парылдагъан йылдызлар ве кок юзюнинъ гузель бир ярашыгъы олгъан ай, куньдюз олгъанынен, гъайып

ола эди. «Бир корюнип, бир гъайып олгъан ай ве йылдызлар меним Раббим оламаз», деп чокъ вакъыт тюшюнджели юрди. Бир саба тангъда уянып, кунешнинъ догъувыны сейир этти. Кунеш бутюн дюльберлигинен парылдамакъта эди. Кунъ бою кунешни козетти. Кунеш де акъшам оляяткъанда сесиз сюзюлип гъайып олды. Ибрахим кунешнинъ де инсанларнынъ Раббиси оламайджагъыны тюшюнди. Инсанларны ангълавада зорлукъ чекти. Эр шейни: инсанларны, кунешни, йылдызларны ве айны яраткъан юдже бир яратыджы олмалы эди. Кунълернен буларны тюшюнди ве сонъунда сейяренинъ яратыджысы олгъан Аллаһкъа иман этти.

Ибрахим пейгъамбер гузель табиятлы, эйиликсевер ве джумерт бир инсан эди. Мусафирлерни къаршыламакъны, сыйламакъны ве ёкъсулларгъа ярдым этмекни пек севе эди. Аллаһ эвельки пейгъамберлери киби оны ве халкъыны да яхшылыкъ япмагъа, яманлыкълардан вазгечмеге чагъырды.

Азрети Ибрахимнинъ бабасы да путларгъа табына эди. Бабасынынъ бу иши оны пек кедерлендире эди. Бир кунъ бабасына: «Севимли бабачыгъым, эшитмеген, корьмеген ве сангъа ич бир файдасы олмагъан бу путларгъа не ичюн табынасынъ? Бабачыгъым, Аллаһ бирдир, Онынъ эши ве бенъзери ёкътыр», дей. Бабасы огълунынъ бу сёзлерине ачувланып: «Сен насыл ола да, бизим тангърыларымызны инкъар этесинъ?», деп, огълуны эвинден къува. Азрети Ибрахим бабасынынъ бу къаба арекетине бакъмадан, Аллаһ бабасыны багъышламасы ве онгъа догъру ёлны косьтермеси ичюн дуа этти.

Ибрахим пейгъамбер халкъына усанмадан, безмеден ялынъыз Аллаһкъа ибадет этмелерини, башкъа тангърыларгъа сыгъынмамакъ кереклигини ангълатты.

Бабиль къыралы Немрут кимсени аджымагъа бильмеген бириси эди. Халкъ ондан къоркъкъанындан, Ибрахимнинъ даветинден узакъ тура эди. Бир кунъ азрети Ибрахим Немрутынъ узурна барып оны Аллаһкъа иман этмеге чагъы-

ра. Немрут тек озюни бегенген бир сеснен: «Бу улькенинь танърысы меним. Сенинь танърынъ да ким?», дей. Ибрахим пейгъамбер: «Меним Раббим Аллахтыр. О, ольдюрир ве янъыдан тирильтир», деп джевап бере. Бунынъ узерине Немрут олюм джезасына укюм этильген эки кишини чагъырта. Аскерлерге махкюмлернинъ бирисини ольдюринъ де, экин-джисини сербест быракъынъ, деп эмир эте. Аскерлер аман шу ерде бир махкюмни ольдюрип, экин-джисини къалдыралар. Немрут азрети Ибрахимге чевирилип: «Бакъ, корьдинъ-ми? Мен де эм ольдюрем, эм тирильтем», деди. Бунъа азрети Ибрахим: «Меним Раббим кунешни догъудан догъурыр. Эгер сенинь кучюнь етсе, кунешни баты тарафтан догъур», дей. Немрут бу сёзлерге къаршы не дейджегини бильмеди. Амма кене де Аллахкъа иман этмеди.

Бабиль шеэринде путлар олгъан буюк бир табынылгъан ер бар эди. Халкъ мында келип, путларгъа бахшышлар бере ве оларгъа тилеклерини ерине кетирмелери ичюн дуа эте эди. Бир кунъ Ибрахим пейгъамбер ярмалыкъта эр кес эгленджеге далгъан бир вакъытта гизлиден путлар олгъан ерге кире ве элиндеки балтанен буюк путтан башкъа бутюн путларны бирер-бирер къыра. Сонъунда балтаны буюк путнынъ бойнуна асып, кене кимсеге корюнмеден чыкъа. Эглендже биткен сонъ, Бабиль халкъы ибадетханеге кирип, корьген манзаралары къаршысында дешетке тюше. Буны ким япты экен, деп тюшонелер. Азрети Ибрахимнинъ путларгъа инанмагъаныны билип, ондан шубеленелер. Аман оны путханеге чагъырып: «Путларны сен къырдынъмы?», деп сорайлар. Ибрахим: «Шу бойнунда асылы балта япкъан олмасын? Ондан сорайыкъ, бельки ким япкъаныны корьгендир», дей. Анда булунгъанлар бойле джеваптан бираз шашмалап де азрети Ибрахимге, де путкъа бакъалар. Араларындан бириси: «Ибрахим, бизленен ойнама. Сен билесинъ ки, булар джансызлар. Не корерлер, не де лаф этерлер. О къайдан бильсин?», дей. Бунынъ узерине азрети Ибрахим: «Олмаса не ичюн корьмеген, лаф этмеген ве атта озюни биле къорчалап оламагъан аджиз бу путларгъа не деп табынасынъыз? Алемлернинъ Рабби олгъан

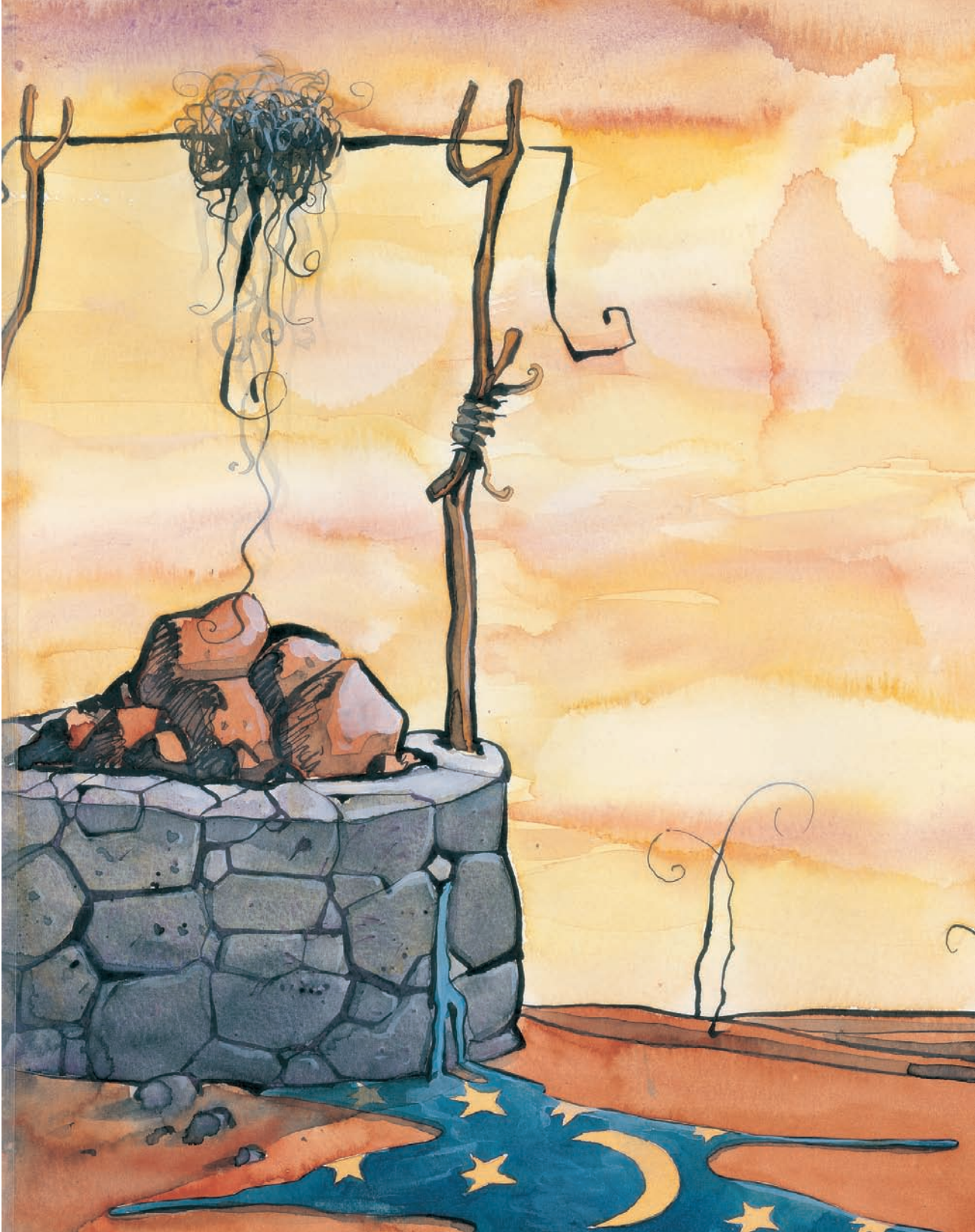
Юдже Аллаһкъа иман этинъиз», деди. Ибрахим пейгъамбернинъ бу сёзлери анда булунгъанларнынъ эписине пек тесир этти. Адисе халкъ арасында агъыз-агъыздан юрди. Базылары иман этип, путларгъа табынмакътан вазгечти. Бу акъта эшиткен Немрут пек ачувлана, Ибрахимни ольдюрмеден, ондан къуртуламайджагъыны анълай. Инангъанларнынъ козьлерини къоркъузмакъ ичюн оны атешке ташламагъа къарар бере. Топлангъан одунлар шеэрнинъ мейданында дагъ киби уюлды. Ибрахим пейгъамбер исе, Рабби оны къорчалайджагъыны биле эди. Немрут оны бельки къоркъар, инанчындан вазгечер беллеп, азрети Ибрахимге тикильди. Лякин, о, ич къоркъмадан огюне тим-тик бакъмакъта эди. Халкъ атешнинъ этрафында топланды. Ибрахим пейгъамберни алевленип янгъан атешнинъ ортасына аттылар. Эр кес нефесини тутып адисени козетти. Атеш исе, бир анъде гуль багъчасына чевирилди. Инангъанларнынъ бахытлы назарлары алтында Немрут ве инкъарджылар, аз къалды, тиллерини ютаджакъ эдилер. Аллаһ Ибрахимнинъ атеште янмамасыны буюрды. Эр шейни якъкъан атеш Ибрахимге серин бир гуль багъчасы олды. Азрети Ибрахим бу муджизе къаршысында Раббине юректен тешекюр этти.

Бу муджизеден сонъ инкъарджылар бир даа онъа яманлыкъ япмагъа джесарет этип оламадылар.

Азрети Ибрахим инсанларны Аллаһнынъ гузель ёлуна чагъырмакъ ичюн догъуп оськен топракъларны терк этип, Мысыргъа кочты. Исмаил ве Исхакъ адлы эки огълу олды. Аллаһ Исмаил ве Исхакъны да пейгъамберлик вазифесинен шерефлендирди.

Азрети Ибрахим ильк дефа азрети Адем тарафындан япылгъан Кябени огълу Исмаилнен бирликте, айны темель устюнде янъыдан къурдылар.

Азрети Ибрахим ве огълу азрети Исмаил де бизим пейгъамберимиздир. Оларнынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анълатыла.

Гузеллер гузели Юсуф

Якъуб пейгъамбер азрети Ибрахимнинъ торуны ве Кенан улькесине ёлланылгъан бир пейгъамбер эди. Юсуф он биринджи, Буньямин исе энъ кучюк огълу эди.

Юсуф дюньялар дюльбери бир бала эди. Инсанлар ичинде о къадар дюльбер пек аз эди. Севимли бир эвлят олгъанындан, озюни эр кеске севдирмекни беджерди. Бабасы Якъуб онъа къардашларындан зияде вакъыт айыра эди. Къардашлары бабаларынынъ онъа косътерген дикъкъатыны кунълей эдилер.

Юсуф бир гедже меракълы тюш коре. Тюшюнде он бир йылдыз, ай ве кунеш онъа седжде эте эдилер. Тюшюни бабасына айтты. Бабасы бу яхшы тюштен тесирленди ве козьлери яшланды. Огълуны сым-сыкъы къучакълады. Огълу Юсуф илериде пейгъамбер оладжагъыны айтты. Бабасы онъа тюшюни къардашларына айтмамакъны къатиен огютледи. Чюнки дигер огъуларынынъ Юсуфкъа бир хиянетлик япмаларындан сакъына эди. Шунунъ ичюн де, бундан сонъ даима огълуны янындан айырмай ве кимсеге эманет этмей эди.

Амма вакъыт кечип, Юсуфнынъ тюшюнден агъаларынынъ да хабер олды. Бу хабер оларнынъ кунъджюликлерини бир къат даа арттырды. Сонъ англашып, Юсуфтан къуртулмагъа къарар бердилер. Озь аралары гизли бир план тиздилер. Эписи бирликте орман кезмеге бармакъ ичюн, бабаларындан изин сорадылар. Азрети Якъуб Юсуфнынъ кетмесине изин бермек истемеди. Амма, огъулары пек агълап ялвардылар: «Бабачыгъым, бу къадар кишимиз. Биз Юсуфны къорчалап оламамызмы? Не олур, изин бер, эпимиз берабер барайыкъ». Бабанынъ изин бермектен башкъа чареси къалмады. Агъа-къардашлар берабер ёлгъа чыкътылар. Эвден баягъы узакълаштылар. Этрафта кимсе ёкъ эди. Артыкъ Юсуфтан къуртулмакъ фурсаты кельди. Агъалары оны ич аджымадан, къуюгъа ташладылар. Юсуф къуюнынъ кенарындаки бир ташкъа илишип, богъулмакътан къуртулды. Къардашлары бабаларына энди не ялан уйдураджакъларыны тюшюндилер.

Сонъ орманда авлагъан бир айваннынъ къаныны Юсуфнынъ кольмегине сюрттилер. Эллеринде къанлы кольмекни алып агълай-агълай эвге къайттылар. Бабаларына: «Бабачыгъым, биз оюнгъа алдангъан вакътымызда бир къашкъыр Юсуфнынъ устуне атылды. Чокъ огъраштыкъ, амма оны къуртаралмадыкъ. Ялынъыз онынъ къанлы кольмегини тапа бильдик», дедилер. Азрети Якъуб кольмекте ич бир йыртыкъ корьмейип огъулларынынъ онъа бир яманлыкъ япкъанларыны анълады. Оларнынъ юзьлерине биле бакъмадан, янындан кетмелерини истеди. Козьлери яшкъа толды ве севимли Юсуфынынъ дердини юрегининъ теренликлеринде ис этти.

Юсуф къуюда чаресиз алда беклер экен, Мысыргъа кеткен бир керван оны къуюдан чыкъарды. Мысыргъа кельгенлеринде, кервандакилер Юсуфны Мысыр везирининъ эвине хызметчиликке бердилер. Юсуф энди мында яшамагъа башлады.

Юсуф буюп, генч бир деликъанлы олгъанда, даа зияде дюльберлешти. Везирнинъ къадыны Юсуфнынъ дюльберлигине мефтюн олып, онъа севда ола. Эвде кимсе олмагъан бир вакъытта, Юсуфкъа ахлякъсызджа шейлер теклиф эте. Юсуф бу чиркин теклифни къабул этмей, чюнки о, темиз ахлякълы бир инсан эди. Везирнинъ къадыны истегине иришалмагъанындан ачувланып, къоджасына Юсуфтан шикяетлене ве оны акъсыз ерде апске аттыра.

Юсуф узун йыллар апсте булуна. Аллаһ онъа тюшлерни табирлемекни огрете. Апсте берабер отургъан аркъадашларынынъ корьген тюшлерини табирлей ве айткъанлары даима догъру чыкъа. Аллаһ оны инсанларны догърулыккъа ве гузелликке чагъырмакъ ичюн, пейгъамберлик вазифесини бере.

Бир гедже Мысыр укумдары тюшюнде еди зайыф сыгъырнынъ бесленген еди сыгъырны ашагъаныны коре. Еди ешил башакънынъ янында еди къуругъан башакъ коре. Бу тюшнинъ табирини Мысырда ич кимсе сейлеп олама-

ды. Апсте экенде, Юсуф пейгъамбернен танышкъан бириси укъумдаргъа онынъ тюшлерни не къадар догъру табирлегенини сёйлей. Тюшни ачыкълап бермеси ичюн, аман оны апстен чыкъара. Юсуф пейгъамбер, келеджекте буюк бир къытлыкъ оладжагъыны ве бунынъ ичюн эвельден яхшы азырланмакъ кереклигини айта. Укъумдар улъкени агъыр кунълер беклегенини анълап, азрети Юсуфны хазине идареджиси этип тайинлей.

Юсуф пейгъамбер еди йыл сюръген боллукъ девирде ашайтларнынъ бир къысмыны анбарларгъа сакълата. Еди йылдан сонъ къытлыкъ башлай. Къомшу улъкелерден инсанлар акъып, Мысыргъа, ашайт алмакъ ичюн кельдилер. Азрети Юсуфнынъ къардашлары да энъ кучюкleri Буньяминни бабаларынынъ янында къалдырып, Мысыргъа ашайт алмакъ ичюн кельдилер. Къардашлары азрети Юсуфны танымадылар, амма Юсуф пейгъамбер оларны таныды. Олардан кенджелерини де кетирмелерини, кетирмеселер оларгъа ашайт бермейджегини айта. Берген ашайтларнынъ да парасыны кери къайтара. Бир даа Мысыргъа кельгенлеринде, къардашлары Буньяминни де кетирелер. Азрети Юсуф къардашы Буньяминге башындан кечкенлерни анълатты ве оны севги иле къучакълады. Буньяминни Мысырда къалдырмакънынъ планыны азырлады. Къардашлары шеэрден чыкъаджакъларында укъумдарнынъ къыйметли бир эшьясыны гизлиден Буньяминнинъ чантасына къойдырды. Сабасына къардашлары ёлгъа чыкъкъанда, бир бекчи оларны токътатып, эшьяларыны козьден кечирди ве Буньяминнинъ чантасындан укъумдарнынъ гъайып олгъан эшьясыны тапты. Бу себептен Буньяминни якъаладылар. Оны къуртармагъа къардашларынынъ икътидары етмеди. Лячаре Буньяминни ташлап, юртларына къайттылар. Башларына тюшкен адисени бабасына сёйледи. Азрети Якъуб огълу Юсуфны гъайып эткени етмеген киби, энди Буньямининден де айырылды. Асретлик дердине даяналмагъан азрети Якъубнынъ козьашлары къурумагъанындан козьлери коръмез олды. Лякин кене умюдини джой-

мадан: «Манъа даа да яхшы сабыр этмек керек. Аллах бир кунъ мени явруларымнен илле къавуштырыр. О, эр шейни биле», деди.

Бираз вакъыт кечкен сонъ, къардашлары Буньяминни алып кельмек ичюн Мысыргъа келелер. Азрети Юсуфнынъ узурьна барып къардашлары Буньяминни афу этмеси ве азат этмесини риджа эттилер. Бунинъ узерине Юсуф пейгъамбер: «Сиз Юсуфкъа не яптынъыз?» деп сорагъанда къардашлары шашмалавнен: «Ёкъса, сен Юсуфсынъмы?» дедилер. Ичлерине къоркъу тюшти. Лякин, азрети Юсуф онъа хиянетлик япкъан агъаларыны багъышлай. Оларгъа: «Кольмегимни бабама алып барынъыз. О, мени къокъумдан таныр», деп ёлгъа озгъарды. Якъуб пейгъамбер огълу Юсуфнынъ кольмегини багърына басты, асретликле къокълады. Кольмекни козюне, юзюне сюртти. Иште, о анъде Юдже Аллах сабрынынъ къаршылыгъы оларакъ козьлерине янъыдан ышыкъ берди. Эписи берабер Мысыргъа бардылар. Азрети Юсуф бабасына: «Бабачыгъым, иште озь вакъытнда корьген тюшюмни Раббим керчеклештирди. Шукюрлер олсун», деди.

Юсуф пейгъамбер узун йыллар девамында Мысырда инсанларны адалет ёлундан алып барды. Оларгъа пейгъамберлик ве реберлик япты. Эп яхшылыккъа ве гузелликке чагъырды.

Азрети Якъуб ве азрети Юсуф бизим пейгъамберлеримиздир. Оларнынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ яхшы шекильде анълатыла.

Сувда бир сабий: азрети Муса

Якъуб пейгъамбернинъ союздан олгъанларгъа Израил огъуллары дениле. Олар азрети Юсуфтан сонъ, Мысырда ерлешип, мында чокълаштылар. Мысыргъа укумранлыкъ эткен Фыравун Израил огъулларына нисбетен акъсызлыкъ япып, оларны къул киби чалыштыра эди. Фыравун бир гедже тюшюнде атеш тахтыны ернен ексан эткенини коре.

Бу ярамай тюшни Исраил огъуллерындан догъаджакъ бир огълан бала Фыравунны тахттан эндиреджек, дие табирледилер. О сене дюньягъа кельген бутюн огълан балалар аджувсыз суретте ольдюрелип башланды. Иште, Муса да о сене догъгъан сабийлерден бири эди. Анасы огълу Мусанынъ аятыны къуртармакъ ичюн чаресизлик ичинде къыйналгъанда, Аллаһтан онъа бир ильхам кельди: «Оны эмиз. Башына бир шей кельмесинден къоркъкъанынънен, оны сувгъа ташла. Къоркъма, кедрленме. Чюнки, биз оны санъа кери къайтараджакъмыз».

Анасы яврусы Мусаны эмизди. Севимли огъланчыгъыны сонъки кере опыти ве оны Раббине эманет этерек, тахта бешик ичинде Ниль деръясына ташлады. Мусанынъ аптеси де, даа кичкене къыз бала олса да, сувда акъып кететякъан къардашынынъ артындан сес чыкъармадан агълады.

Сув Мусанынъ бешигини Фыравуннынъ сарайына къадар алып кельди. Фыравуннынъ къадыны Асие деръя ялысында кезингенде сувдаки бешикни абайлады. Бешикнинъ янына якъынлашып, орътюни ачты ве ичинде татлы-татлы юкълагъан сабийчикни коръди. Аман баланы къучагъына алып, охшады. Санки къучагъында озь баласы яткъаныны сезди. Баланы алып, Фыравуннынъ янына барды да, сабийнинъ джаныны багъышламасыны риджа этти. Фыравун разы олды ве Муса сарайда оларнынъ эвлятлары киби яшап башлады. Энди балагъа сют анасы керек эди. Лякин, бала ич бир къадыннынъ сютюни эммеди. Мусанынъ аптеси оны эмиздиреджек бир сют анасыны бильгенини айтып, озь анасынынъ чалышмасыны теминледи. Эр шейден хабердар олгъан Мусанынъ анасы сарайгъа киргенинен, сабийге сют аналыгъы япмагъа истегенини сейледи. Бала озь анасынынъ сютюни таныды ве тоя-тоя эмди. Бойлеликнен, Муса Фыравуннынъ сарайында озь анасынен берабер осип башлады. Муса буюген сонъ, Фыравуннынъ сарайындан кетип, азрети Шуайбнынъ юртуна барды ве анда баягъы вакъыт чобанлыкъ япты. Дюрюстлиги ве яхшы ахлякынен этрафындаки инсанларнынъ

сайгъы-итибарыны къазанды. Анда Шуайб пейгъамбернинъ къызына эвледи.

Муса къадынынен бирликте Мысыргъа къайтмагъа къарар берди ве ёлгъа чыкътылар. Тур дагъына еткенлеринде, онъа Аллаһтан вахий келип, пейгъамберлик вазифеси берильди. Юдже Аллаһ азрети Мусагъа Фыравунгъа барып, хакъ динни анълатмасыны истеди.

Азрети Муса озю киби пейгъамбер олгъан азрети Харунны янына аларакъ, Фыравунгъа бардылар. Азрети Муса оны Аллаһнынъ бирлигини танымагъа ве тек онъа къуллукъ этмеге чагъырды ве Израил огъуллаарына яманлыкъ япмамасыны истеди. Лякин, Фыравун бу чагъырувны ред этти. Ондан пейгъамберлигини исбат этмеси ичюн бир муджизе къосътермесини истеди. Азрети Муса къолундаки таякъны ерге аткъан эди, таякъ балабан бир йылангъа чевирилди. Фыравун буны бир тылсым беллеп, дер'ал тылсымджыларыны чагъырааракъ оларгъа: «Аман Мусанынъ тылсымларыны ёкъ этинъиз», дие эмир берди. Тылсымджылар бутюн унерлерини къосътердилер. Амма, азрети Мусанынъ таягъы бутюн тылсымларны ёкъ этти. Тылсымджылар азрети Мусанынъ япкъанлары тылсым олмайып, бир муджизе экенини анълагъанларынен Аллаһкъа иман эттилер. Факъат Фыравун иман этмедди. Азрети Муса халкъыны янына алып, Мысырны терк этмеге къарар берди. Бундан хабердар олгъан Фыраваун оларны ёкъ этмек ичюн, ордусынен пешлерине тюшти ве Къызыл денъиз ялысында артларындан етти. Азрети Муса Юдже Аллаһкъа ярдым сорап дуа этти. Аллаһ онъа къолундаки таякъны денъизге атмакъны эмир этти. Азрети Муса таягъыны денъизге аткъанынен, Къызыл денъиз экиге айырылды. Азрети Муса ве янындакилер денъизде ачылгъан ёлдан о бир ялыгъа кечтилер. Фыравун ве ордусы да бу ёлдан кечеджек олгъан эдилер, денъиз кене бирлешти. Фыравун ве ордусы къоджаман далгъалар ичинде богъулдылар. Бойледже, Аллаһ Онъа инангъанларны инкъар эткенлерининъ яманлыкъларындан къорчалады.

Азрети Муса омюри бою топлумындан ялынъыз Аллахкъа ибадет этип, Онъа эш къошмамаларыны истеди.

Азрети Муса да бизим пейгъамберимиздир. Онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анълатыла.

Демир устасы бир пейгъамбер: азрети Давуд

Аллаһ азрети Давудны пейгъамбер оларакъ сечти ве онъа китап оларакъ Зебурны эндирди. О, сесининъ гузеллигинен беллидир. Шунинъ ичюн де, медениетимизде гузель сесли адамларгъа Давуд сесли, дейлер. Азрети Давуднынъ гузель сесинен эткен дуасындан эр кес эеджанлана эди.

Аллаһ сечип инсанларгъа ёллагъан пейгъамберлерге ялынъыз диний бильгилерни дегиль де, кунълюк яшайышларынен багълы бильгилерни де огреткен. Аллаһ азрети Давудгъа демирни йымшатып, онъа шекиль бермекни огретти. Илк демир устасы Давуд пейгъамбердир. Бойледже, топлумы душманларгъа къаршы дженклешир экен, озьлерини демир зырхларнен къорчалагъанлар.

Азрети Давуд да бизим пейгъамберимиздир. Онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анълатыла.

Къушларнен лаф эткен пейгъамбер: азрети Сулейман

Аллаһ азрети Давуддан сонъ пейгъамберлик вазифесини азрети Сулеймангъа юкледди.

Азрети Сулейман Аллаһтан буюк бир укумдарлыкъ истеди. Аллаһ онынъ дуасыны къабул этти. Аллаһ азрети Сулеймангъа айванларнынъ, къушларнынъ тилини огретти. Онъа рузгярны идаре этмек икътидарыны да багъышлады. Бойлеликнен, о, бутюн джанлы мевджудатларгъа укум эте бильген буюк укумдар олды.

Азрети Сулейманнынъ ордусында къушлар да бар эди. Бир кунь ордусынен дженкке чыкъкъанда Худхуд къушунынъ орталыкъта корюнмегени себебинден, оны чагъыртып себебини сорады. Худхуд да онъа Себе улъкесине укъумранлыкъ якъан Белькъыс адлы бир къадын укъумдардан хабер кетиргенини сёйледи. Себе халкъы кунешке табына эди.

Азрети Сулейман Белькъыскъа бир мектюп ёллап, онъа ве халкъына Аллаһнынъ барлыгъыны ве бирлигини анылатты. Оларны ялынъыз Аллаһкъа ибадет этмеге чагъырды. Белькъыс везирлерини чагъырып, мектюпни окъуды ве оларнен нелер япмакъ кереклиги хусусында акъыл танышты. Везирлер азрети Сулеймангъа къаршы дженк ачмакъ кереклигини айттылар. Дженкешмеге истемеген Белькъыс азрети Сулеймангъа бахшышлар ёллады, лякин азрети Сулейман бу эдие-лерни къабул этмедди. Бунынъ узерине, Белькъыс азрети Сулейманны сарайында зиярет этмек ичюн ёлгъа чыкъты.

Азрети Сулейман Белькъыс сарайына кельмеден, онынъ тахтыны сарайгъа кетиртти. Тахтыны корьген Белькъыс тап шашмалады. Бундан да гъайры, азрети Сулейманнынъ сув устюндеки буллюр сарайы да оны гъает айретлендирди. Белькъыс инсанларгъа бойле кучьни ялынъыз Юдже Яратыджы тарафындан берильмесини анылады. Кунешке табынудан вазгечип, алемлернинъ Рабби олгъан Аллаһкъа иман этти.

Азрети Сулейман укъумдарлыгъы сырасында инсанларгъа ве дигер джанлыларгъа адалетнен укъумдарлыкъ этти.

Азрети Сулейман да бизим пейгъамберимиздир. Онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анылатыла.

Бир сабий лаф эте: Мерьем огълу Иса

Азрети Мерьем этрафындакилер ичюн яхшы ахлякълы ве намуслы бир къадын оларакъ белли эди. Топлумда итибарлы бир аиле олгъан Имран аилесинден эди. Аллаһ Джебраил адлы мелекни онъа инсан шекилинде ёллады. Азрети Мерь-

ем, кършысында танымагъан бир эркекни корьгенинен, ондан Аллаһтан къркъмасыны ве онъа яманлыкъ япмамасыны истеди. Джебарил исе, онъа «Мен Аллаһнынъ эльчисим. Санта дюльбер бир огълан багъышламакъ ичюн ёлланылдым», дие мужде берди. Бундан пек шашмалагъан азрети Мерьем: «Мен эвли дегилим. Ахлякъсыз, яман бир къадын да дегилим. Насыл этип меним балам олур?» деди. Джебраил азрети Мерьемге «Алемлернинъ Рабби ичюн бу пек къолай. Аллаһ огълунъ Исаны инсанларгъа бир муджизе оларакъ яратты. Онынъ эр шейге кучю етер», деди.

*Куньлер артындан куньлер,
айлар артындан айлар кечти*

Азрети Мерьем догъум вакъты кельгенинен, инсанлардан узакъ бир ерде хурма терегининъ астында огълу Исаны дюньягъа кетирди. Азрети Мерьем къучагъында баласынен эвине къайтты. Мында оны чокъ сынавлар беклей эди. Адамлар азрети Мерьемнинъ эвленмеден бир бала догъурмасыны шашкъынлыкъ иле кършыладылар ве онъа фена ахлякълы къадынгъа бакъкъан киби айыпладылар. Инсанлар онъа: «Эй, Мерьем, пек чиркин бир иш яптынъ!» дедилер. Бунынъ узерине азрети Мерьем «Мен утаныладжакъ бир шей япмадым. Огълум Иса Аллаһнынъ муджизесидир. Манъа инанмасанъыз ондан соранъыз», деди. Инсанлар, янъы догъгъан бир сабийнинъ лаф этмегенини биле эдилер. Лякин, о сырада бир муджизе олды ве сабий Иса лаф этип башлады: «Мен Аллаһнынъ пейгъамбери олам. О, мени инсанларгъа догъру ёлны косьтермек ичюн ёллады. Яхшы бир эвлят олмамны истеди ве мени эксикликлерден узакъ этти. Догъгъанымда, ольгенимде ве янъыдан тирильгенимде, Аллаһ манъа гузелликлер береджек», деди. Инсанлар янъы догъгъан бир баланынъ лаф этмесинден айретлендилер ве азрети Мерьемни къабаатламакътан вазгечип, оны озь алына ташладылар.

Азрети Иса оськен сонъ, эвельки пейгъамберлер киби, инсанларны Аллаһнынъ бирлигине инанмагъа, яхшылыкъ-

лар япмагъа ве чиркин шейлерден узакъ турмагъа чагъырды. Онынъ мубарек даветине инанмагъан инсанлар онъа ве инангъан аркъадашларына чокъ эзиет эттилер. Амма, Аллах пейгъамберини ве инангъанларны инкярджыларнынъ яманлыкъларындан кърчалады.

Азрети Иса да бизим пейгъамберимиздир. Онынъ аяты *Къур'ан-ы Керимде* энъ гузель шекильде анылатыла.

Къур'ан-ы Керим: вахий медениети

Акъикъат вахийнен ачыкъланды,
Вахийнен айдынланды инсан.
Вахийлер ферахлады,
Олюм сонъу дегиль эди, чюнки
Муждени вахийнен алды.
Вахийнен айырылды ёллар,
Акъикъат ап-ачыкъ ортада эди
Иман иле куфюр ап-ачыкъ белли олды,
Мубарек сёзлерден кельген
Му'минге умют, кяфирге къркъу олды
Чагъ-чагъ, далгъа-далгъа
Мысырдан ве Ромадан
Къуддустан ве Меккеден-Мединеден
Къаранлыкъны йырта-йырта.
Базан атештен, базан бир къуюдан,
Базан бир балыкънынъ кърнындан,
Дестанлар токъуяракъ,
Вахийнен арынды,
Вахийнен ёгърулды заман.

Къур'ан-ы Керим
инсанларгъа Аллахнынъ гузеллигинден
бу дюньяда косьтерильген
бир ишарет, бир орьнектир.
Аллах яраткъан гузелликлерни
мусульман Къур'аннен корер,
Къур'аннен тюшюнир, Къур'аннен
анълар, яратылышнынъ сырыны
Къур'аннен билир.
Бутюн китаплар ондан бир
нокътай-назаргъа коре, онынъ ёрумыдыр.

ISBN 975193791-4

9 789751 937919

KITAVIMI ÖĞRENİYORUM
(Kırım Tatar Türkçesi)

Тюркие Диянет ишлери ве Къырым мусульманлары
Диний идарелерининъ бахшышыдыр. Парагъа сатылмас.